

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900. Första Kammaren. N:o 30.

Tisdagen den 24 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Anmäldes och bordlades

bankoutskottets memorial:

n:o 16, angående beviljande af årliga understödsbelopp åt två vid riksbankens kontor i Malmö anställda personer; och

n:o 17, angående beviljande af personligt lönetillägg åt pappersmästaren vid Tumba bruk P. G. Öberg; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 40, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till jagt, till lag om ändrad lydelse af 24 kap. 13 § strafflagen och till lag om ändrad lydelse af 1 § i lagen angående tiden för nyttjanderättsaftals bestånd den 25 april 1889, dels ock tvenne med föranledande af berörda proposition afgifna motioner;

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående jagtpass; och

n:o 42, i anledning af väckt motion om tillägg till 30 § 1 mom. fattigvårdsförordningen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Åkermans* den 21 i denna månad bordlagda motion, n:o 39, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, dels ock herr *Nissers* till följd deraf väckta motion.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 21 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 5 äfvensom statsutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 3 a och 55.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets den 21 i denna månad bordlagda memorial n:o 31, med tillägg till bevillningsutskottets betänkande n:o 30 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om frilager m. m.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets den 21 innevarande månad bordlagda utlåtande och memorial n:is 13—15 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 38 och 39.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

Herr Cavalli erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att bevillningsutskottets betänkande n:o 30 angående frilager m. m. måtte upptagas först bland andra gången bordlagda ärenden vid det kammarens plenum, som inträffar nästa lördag den 28 dennes.

Denna hemställan bifölles.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som under dagen bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Herr vice talmannen, som härpå fick ordet, yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att på föredragningslistan i morgon främst bland andra gången uppförda ärenden upptages tillfälliga utskottets utlåtande n:o 5 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående anstånd med åtgärder för återbesättande af det lediga biskops-embetet i Kalmar stift, derefter tillfälliga utskottets utlåtande n:o 6 i anledning af väckta motioner om nedsättning af jernvägsfrakten för brännorf m. m. samt derefter ärendena i den ordning de förekomma

Onsdagen den 25 April, f. m.

8 N:o 30

på dagens föredragningslista, sålunda konstitutionsutskottets utlåtande n:o 5, statsutskottets utlåtande n:o 3 a etc.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Kammaren åtskildes kl. 2,42 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Onsdagen den 25 April, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Claëson* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående ytterligare anslag till byggnader för ett landsarkiv i Lund.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af två under förra landshöfdingebostället 2 mantal Marieholm n:is 1 och 2 i Skaraborgs län lydande lägenheter;

n:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till kronoparken Alträsk i Norrbottens län hörande jordområden;

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt staden Kristianstad af ett till kronoparken Gamla Espet i Kristianstads län hörande område;

n:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående låneunderstöd för anläggning af jernväg från Borås till Alfvesta;

n:o 60, i anledning af gjorda framställningar om anslag dels för undersökningar af mindre hamnar m. m., dels ock för undersökningar af åtskilliga kanal- och segelleder m. m. i mellersta Sverige;

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af anslag för en hamnanläggning vid Hanö fiskeläge i Mjellby socken af Blekinge län;

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om inrättande af nya tjänster vid statens jernvägstrafik;

n:o 63, i anledning af väckt förslag om höjning i aflöningen för banvakter inom statens jernvägars fjerde distrikt;

n:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående inköp af mark för nya bangårdsanordningar i Stockholm; och

n:o 65, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret; äfvensom

bevillningsutskottets betänkande n:o 32, i anledning af väckt motion om ändring i tullsatserna för vissa kopparfabrikat.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående optionsrätt till arrendet af förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Follinge n:o 2 jemte Fallsberg, en utjord, i Östergötlands län;

n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället 1 mantal Rågsjö n:is 2 och 3 Bengts- och Larsagård i Jönköpings län hörande lägenhet;

n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till kronohemmanen $\frac{1}{4}$ mantal Libbetomta n:o 1 och 2 mantal Hallsta n:is 1 och 2 i Södermanlands län hörande lägenhet;

n:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga till indragna militieboställen i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till förra militiebostället 1 mantal Öfra Leberg n:o 6 Bossgård i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upp-

låtelse åt enskilde af ett invid Bastuträsk's jernvägsstation beläget område af kronoparken Brännheden i Norsjö socken af Vesterbottens län;

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af ett för gatureglering erforderligt område invid länsfängelset i Kristianstad;

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Dufvedal n:o 1 i Östergötlands län;

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till förra hospitalslägenheten Sättran i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordsöndring från förra sergeantsbostället $\frac{9}{16}$ mantal Bjuf n:o 8 i Bjufs socken af Malmöhus län;

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående bestridande af kostnader för åtgärder till förekommande af skogshäring af insekten nunnan;

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående understöd åt arbetaren vid Myntverket A. Andersson;

n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af fyra till kronoparken Uttersberg i Vestmanlands län hörande jordområden;

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Storsunds jernvägsstation beläget område af kronoparken Storträskkliden i Norrbottens län;

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället $\frac{1}{4}$ mantal Upsala n:o 1 i Kalmar län hörande lägenhet;

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället 1 mantal Ålberga n:o 1 i Södermanlands län hörande utega, benämnd Fjellen;

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Örebro stad af mark från kronolägenheten Alnängarne i Örebro län;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronoängen Bjurkärret n:o 1 i Södermanlands län;

n:o 53, i fråga om skattefrälseräntors inlösande af staten;

n:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt bergverksaktiebolaget Freja af kronan tillhörig mark i Norrbottens län; samt

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtande på Svegs kommun af kronans rätt till ett vid afvittringen inom Svegs socken åt socknemännen till kyrkostallar afsatt område.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflemnade kongl. propositionen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutsrottets sistlidne dag bordlagda memorial n:is 16 och 17 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 40—42.

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 7 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående anstånd med åtgärder för återbesättande af det lediga biskopsambetet i Kalmar stift.

Herr Dickson: Då jag anmält skiljaktighet i fråga om utskottets beslut, torde jag böra med ett par ord angifva min ställning till frågan.

Först vill jag dock anmärka, att å femte sidan af utskottets betänkande, femte raden nedifrån, föreligger ett tryckfel, som blifvit rättadt genom ett särskildt tilläggsblad, hvilket dock kanske icke alla observerat. Efter ordet »Lunds» skulle der stå »Göteborgs». Tryckfelet torde icke ha mycken betydelse, men har dock bort anmärkas.

För min del har jag varit ense med utskottets öfriga ledamöter derom, att Hernösands stift bör delas i två stift. Men jag har icke kunnat inse, att denna fråga borde ställas i samband med frågan om Kalmar stifts indragning eller förening med annat stift. Det synes mig tydligt, att den nuvarande stiftsindelningen för Kalmar stift och särskildt för Öland medför vissa fördelar, som af befolkningen högt uppskattas. Det är också klart, att indragningen af biskopsstolen och konsistorium i Kalmar och stiftets förening med ett annat skulle vålla vissa svårigheter med kassor och andra förhållanden. Huru man än ser denna sak, så synes det mig vara tydligt, att befolkningen i orten med förkärlek omfattar de institutioner, som nu finnas, och att en förändring i de nuvarande förhållandena skulle smärtsamt beröra dess känslor. Då det nu gäller att välja mellan att lemna anslag till en biskop och ett nytt konsistorium, å ena sidan, och att å andra sidan såra hela befolkningen i en så betydande landsdel och särskildt på Öland, så är min ställning den, att jag anser, att man bör respektera

befolkningens känslor. Jag har därför icke kunnat biträda det slut, hvartill utskottet kommit, och får därför yrka afslag å utskottets hemställan.

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

Herr Rodhe: Att det föreliggande förslaget framkommit i välmående syfte att gagna, torde icke böra betvivlas, och dock torde det kunna betraktas såsom ganska farligt och skadligt. Faran och skadan synas mig framför allt ligga deri, att det förordar ett åsidosättande af gällande lag. Lagen tillförsäkrar Kalmar stift rätten att hafva en egen biskop. Man kan besluta om borttagande af denna rätt, man kan besluta om indragning af stiftet, men så länge Kalmar stift består såsom stift, torde det hafva laglig rätt att fordra, att i spetsen för stiftets styrelse ställes en chef. Det inträffar visserligen ibland, att tjänster hållas obesatta för någon tid. Kongl. Maj:t kan t. ex. föreskrifva, att åtgärder för ett pastorats tillsättande skola inställas till en viss tidpunkt; men det är att märka, att då sker detta på grund af förhållanden, som ligga inom pastoratet, t. ex. behovet af en omorganisering. Vidare utsträcket ledighållandet i allmänhet blott till en kortare tid, och — hvad som är det viktigaste — till att sköta pastoratet förordnas alltid med ordinarie innehafvares rätt och ansvar en dertill fullt lämplig person. Här återigen skulle en befattning hållas ledig, därför att förhållandena böra ordnas i en annan, långt aflägsen landsdel, och ledighållandet komme utan tvivel att utsträckas öfver en ganska lång tid, sannolikt under årtal, och detta gäller en befattning, till hvars uppehållande icke kan förordnas någon person med ordinarie innehafvares rätt. Kan det vara möjligt, att Riksdagen skulle vilja begära af Kongl. Maj:t ett så olagligt förfarande?

Redan det nu antydda synes vara ett tillräckligt skäl för att afslå den föreliggande motionen. Men man kan icke undgå att äfven taga hänsyn till motionens syfte, och då detta är tydligt angifvet, torde man hafva rätt och skyldighet också att äfven yttra sig derom. Syftet är tydligen, att den nu föreslagna åtgärden skulle vara en förberedelse till Kalmar stifts indragning, hvarmed skulle främjas möjligheten af en delning af Hernösands stift.

Hvad nu detta sista beträffar — delningen af de göromål, som äligga stiftsstyrelsen i Hernösand — så behöfver man ju icke mycket orda derom. Behovet af en sådan delning är fullkomligt allmänt erkänt af alla, som hafva blick för kyrkans bästa, och det behöfvet har ju blifvit erkänt äfven här inom Första Kammarne genom af densamma flera gånger fattade beslut. Alla kyrkans vänner önska säkerligen, att en sådan delning med det allra snaraste måtte komma till stånd, och de vilja gerna arbeta därför. Men en annan fråga är, om denna förmån för Norrland skall köpas genom att tillskynda en annan landsdel skada. För min del hör jag till dem, som icke kunna vara med härom och som anse ett sådant tillvägagående för orättfärdigt. Jag kan verkligen icke förstå, huru norrländingarne sjelfva

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.*
(Forts.)

skulle kunna vilja mottaga denna förmån på ett sådant vilkor. Måste den icke bränna, en gåfva, som man icke kan mottaga utan att derigenom tillskynda andra skada och sorg? Att sorg skulle framkallas inom Kalmar stift, om beslut fattades om stiftets indragning, derom torde ju på grund af de många uttalanden i denna rigtning, som kommit till allas kännedom, något tvifvel icke kunna hysas. Men skadan — den blefve kanhända icke så stor? Så förmena många, hvilka hänvisa till Kalmar stifts ringa areal, hänvisa till att Kalmar och Vexjö stift, om de sloges tillsammans, icke skulle blifva större än flera andra stift och att göromålen mycket väl skulle kunna skötas af en gemensam stiftsstyrelse. Ja, men man kan med skäl fråga: är en sådan quantitativ beräkning här den rätta eller tillfredsställande i en sak, der religiösa och sedliga förhållanden så mäktigt spela in? En skada kan icke gerna undvikas på detta område, der man försöker rubba 300-åriga institutioner, rifva sönder 300-åriga traditioner. Och den skadan skulle tillfogas ett stift, der förhållandena äro i relativ blomstring. Har man icke hjerta för det hårda i ett sådant tillvägagående och har man icke blick för konsekvenserna för framtiden af ett sådant tillvägagående?

Man vill indraga Kalmar stift, för att Hernösands stift skulle blifva tudeladt. Ja, men om nu behof i Norrland uppstår af en ytterligare delning? Anledningar saknas icke för att tro, att detta skall inträffa. De skildringar, som hafva gifvits af förhållandena der uppe, särskildt vid förra kyrkomötet, gifvo verkligen vid handen, att en tudelning af stiftet är alldeles otillräcklig. Man hör ju allt jemt talas om förhoppningar om en utveckling af industri och näringar der uppe, hvarigenom skulle framkallas en ofantlig tillökning i befolkningen. Nå väl, om dessa förhoppningar skulle komma att uppfyllas och behovet af en ytterligare delning skulle inträda der uppe, måtte man icke då, när man en gång slagit in på denna väg att indraga stift, skulle börja se sig om efter möjligheten att indraga ett annat stift i det sydliga Sverige för att möjliggöra en nybildning der uppe? Hvilken osäkerhet skulle icke inträda i de kyrkliga förhållandena till men för den lugna och jemna utvecklingen!

Ja, men, säger man, det är ju dock nödvändigt, man kan ju icke få en delning till stånd der uppe utan att två andra stift sammanslås. Hvarför icke? Ja, några verkliga skäl därför får man icke höra. »Situationen är sådan», »det går icke», och därför får, säger man, Första Kammaren böja sig för nödvändigheten. Men är det icke väl mycket begärdt, att den, som har goda skäl för att stå fast på sin ståndpunkt, skall vika för den, som saknar skäl att hålla fast vid sin? Det är en farlig och orimlig grundsats den, som man stundom hör uttalas inom Riksdagen, att, när man en gång fattat ett beslut, man orubbligt skall stå fast dervid. Snarare borde det väl heta, att man bör ändra ett beslut, om goda skäl gifvas för ändring. Är det icke att hoppas, att motståndarne till förslaget om en delning af Hernös-

sands stift utan indragning af ett annat stift omsider skola blifva till gängliga för skäl och låta sitt motstånd fara? Det dröjer kanhända länge, innan en sådan förhoppning går i uppfyllelse: under tiden försämras tillståndet der uppe. Ja, detta gör, att jag håller före, att man bör försöka att vidtaga alla de åtgärder, som kunna vidtagas, för att komma Norrland till hjälp. Och männe icke sådana åtgärder kunna erbjudas? Jag tillät mig vid förra kyrkomötet att framkasta tanken på anställandet af särskilda visitatorer, länsprostar eller inspektörer eller hvad man vill kalla dem, en i hvardera af de tre nordligaste länen. Det är en nödfallsåtgärd, det får ju medgifvas, och en åtgärd, som icke kan ersätta en delning af stiftet. Men i nöd får man tillgripa äfven åtgärder, som få detta namn. Denna utväg är ju för öfrigt icke någon ny och obekant eller opröfvad. Den anvisas fast mer af historien och har en gång blifvit pröfvad såsom lämplig. De forna superintendenterna voro till en början sådana biträden åt biskoparne i de stift, från hvilkas områden de erhållit utbrutna delar till siu förvaltning, ehuru med tiden förhållandena ändrades, så att de blefvo likställda med biskoparne och omsider också erhöilo dessas titel. Genom en sådan anordning — tillsättande af sådana superintendenter eller länsprostar eller hvad man vill benämna dem — skulle utan tvifvel lindring beredas åt stiftsstyrelsen i Hernösand. De skulle få en vidsträckt befogenhet att företräda biskopen i länet, befogenhet att afgöra vissa ärenden sjelfständigt samt ega skyldighet att förbereda andra, som borde afgöras af stiftsstyrelsen. Vidtagandet af en sådan åtgärd för närvarande kunde ju hafva den stora fördelen, att man finge tid att pröfva, hvar stiftsgränserna böra förläggas der uppe i Norrland, på det att man icke inom en måhända icke aflägsen framtid skulle behöfva å nyo rubba dessa gränser. Utvecklingen finge fortgå, så att man kunde få iakttaga, huruvida befolkningens tillväxt komme att ske i den proportion, hvarom man har uttalat förhoppningar. För presterskapet i Hernösands stift skulle också en sådan åtgärd kunna innebära den fördelen, att de, som tillhörde den nordligaste delen af stiftet, icke behöfde vara tvungna att ständigt qvarstanna inom dessa måhända för helsa, krafter och lynne mera pröfvande trakter, utan kunde få tillfälle att söka sig ned till sydligare trakter.

Då således åtgärder — låt vara att de äro nödfallsåtgärder — synas för närvarande kunna vidtagas för att komma Norrland till hjälp, och då den af utskottet föreslagna åtgärden synes vara sådan, att den icke utan skäl skulle kunna få namn af en våldsåtgärd, en åtgärd, som bör förbjudas af aktningen för lagens helgd, af aktningen för rättfärdighetens och kärlekens kraf, så kan jag för min del icke annat än yrka afslag å den föreliggande motionen.

Herr Törner: Motionärerna anföra såsom skäl för sin hemställan den omständigheten, att frågan om Hernösands stifts delning måste upptagas till pröfning under noggrant öfvervägande i samband dermed

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

af spörsmålet om stiftssammanslagning. För min del kan jag på inga villkor godkänna en sådan argumentation. Jag kan det så mycket mindre, som herrar motionärer uti den sammankopplat såsom orsak och verkan två frågor, som för mig åtminstone alls icke synas stå i sammanhang med hvarandra, utan snarare äro två skilda frågor, af hvilka den ena icke kan förutsätta den andra. Jag vill visst icke neka till, att Hernösands stifts delning är en nödvändighet, och jag önskar och hoppas, att denna fråga måtte med det snaraste lösas. Men jag kan på inga villkor inse, att häraf skulle följa eller härför skulle förutsättas — hvilketdera man då vill säga — att behovet af en stiftschef i Kalmar skulle bortfalla.

I öfver 300 år, som den föregående talaren nämnde, har detta stift haft rättighet att utse sin egen chef. Behovet af en sådan har således varit fullt erkändt, och jag ser icke, att detta behof nu är mindre, än det var för 300 år sedan. Folkmängden har sedan dess ökats, de kulturella behofven hafva vuxit, och en vårdare af dessa är således fullt ut lika behöflig som förut, ja, kanhända i högre grad nu än förr. Jag förbigår nu alla ekonomiska frågor, med afseende å kassor, befordringsfrågor och dylikt, som skulle rubbas genom att Kalmar stift indroges och förenades med ett annat stift, jag antager med Vexjö stift. Kalmar stift skulle på detta sätt endast få en partiel ersättning för hvad det förlorat, på samma gång som Vexjö stift skulle lida en stor förlust af hvad det för närvarande eger, och detta senare är särskildt en omständighet, som jag för min del fäster mig vid, utan att därför på något sätt vilja förneka betydelsen af indragningen af en stiftschef i Kalmar. Vi veta, att på det kyrkliga området har under de senare decennierna märkts mycken oro; många separatistiska rörelser hafva uppstått, och dessa ökas, snart sagdt, år efter år. En stiftschefs uppgift är bland annat att tillse, att denna oro, dessa rörelser, dessa anlopp mot kyrkan, mot dess grundvalar, mot dess anseende må så mycket som möjligt städfas och, om så ske kan, undanröjas. Tror man, att detta skall kunna ske med tillräcklig utsigt till framgång inom Vexjö stift, om detta förenas med Kalmar stift, då misstager man sig betydligt. Inom Vexjö stift råder kanske mera än inom många andra stift mycken oro, mycken separatism, och speciellt inom Jönköpings län veta vi, att denna oro, denna separatism spridt sig till och med till flere af presterna. Vexjö stiftschef har således ett drygt arbete för att kunna åstadkomma en ändring i detta afseende. Skulle nu stiftschefen få dela sina omsorger, dela sitt arbete på ännu ett stift, torde lätteligen följden blifva den, att begge stiften komme att lida. Man riskerade, att det goda tillstånd, som för närvarande förefinnes inom Kalmar stift, skulle gå tillbaka, på samma gång som mycket af det arbete, som är gjordt och ytterligare skulle kunna göras inom Vexjö stift, skulle komma att lida. Detta är för mig ett tillräckligt talande skäl mot en indragning af

Kalmar stift och en eventuel sammanslagning af detsamma med Vexjö stift.

Men det är icke endast med arbete för kyrkan, som en stiftschef har att sysselsätta sig, äfven läroverken inom stiftet kräfvat mycken omtanke och arbete utaf denne. Vi veta, att det inom Kalmar stift finnes ett par större läroverk. Skulle Kalmar stift sammanslås med Vexjö stift, finge biskopen och domkapitlet ökad arbete till följd af större antal prof och annat, som deraf blefve en följd. Arbetet både för kyrkan och för skolan skulle då komma att lida af sammanslagningen. Och stiftschefen skulle på inga villkor kunna räcka till.

Det skulle kunna vara mycket annat att säga om en sådan här sammanslagning. Men då flere talare redan efter mig begärt ordet, vill jag, åtminstone för tillfället, inskränka mig till hvad jag nu anfört samt till att med stöd deraf yrka afslag å såväl motionen som utskottets derå grundade hemställan.

Herr Säre: Antagligen finnes det ingen i kammaren, som icke är varmt intresserad af en delning af Hernösands stift. Den materiella odlingen fortskrider ju nu rastlöst i våra nordligaste provinser. Det är, som om man kände, att det gäller att återeröfra Finland inom bygderna der uppe. Men skall en verklig välsignelse följa med dessa nya eröfringar, böra de ske på samma sätt som de gamla, så att den materiella odlingen, då den bryter sig fram genom ödemarkerna och obygdena, åtföljes af den andliga. Först då kan i Vester- och Norrbotten kulturarbetets seger blifva viss, om det fortgår under den gamla devisen: »hoc signo vinces».

Men på samma gång som jag erkänner behofvet af en starkare enhetlig ledning af de kyrkliga förhållandena i de nordligaste delarne af vårt land, än som kan åstadkommas under nuvarande förhållanden, vill jag icke, att stiftsdelningen skall komma till stånd på det sätt, som här blifvit föreslaget. När man uppför en byggnad, som man vill göra stark, väljer man en fast och säker grund för den. Men det vågar jag påstå, att den grund, som man vill välja för den byggnad, hvarom nu är fråga, icke är fast och säker. Ty denna grund består af en våldshandling. En våldshandling är det — jag vill icke precis säga, att det är en rättskränkning, men en våldshandling i alla fall — då man på detta sätt förgriper sig mot en 300-årig häfd. Det var en af våra mest framstående statsmän, som grundade Kalmar stift. Det var konung Karl IX, som hade en administrativ skarpblick som få. Han hade nog — derom kan man vara förvissad — fullgiltiga skäl för hvad han gjorde. Helt visst grundade han stiftet med hänsyn till de egendomliga förhållandena på Öland och icke minst med hänsyn till den laglösa gränsbefolkningen mot Blekinge, som blifvit förvildad under de gränsstrider, som så ofta rasat der nere. Han ville med de öfriga delarne af riket fastare förena dessa aflägsna trakter och förmildra sederna. Syftet vanns. Sederna hafva

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

Ifrågasatt anstånd med återbesättande af biskops-embetet i Kalmar stift. förmildrats, befolkningen har blifvit lika lojal som i andra delar af vårt land, och hvad de kyrkliga förhållandena beträffar, vittnas samstämmade från olika håll, att de äro synnerligen goda, att förhållandet mellan församlingarna och presterskapet är det bästa, att man endrättigt sluter sig om den kyrkliga bekännelsen och den kyrkliga ordningen, samt att marken icke är mottaglig för dessa söndringssträfvanden, som äro så vanliga inom andra landsdelar. Det är att befara, att förhållandet icke skulle blifva lika godt, om Kalmar stift blefve förenadt med Vexjö stift. Att de kyrkliga förhållandena inom Kalmar stift blifvit så tillfredsställande, det kan man lätt förstå, då man besinnar, hvilket nära samband der kunnat åstadkommas mellan stiftschefen, biskopen, och de olika församlingarna, just därför att stiftets omfång varit så begränsadt. Men det blefve sannolikt helt annorlunda, om Kalmar stift förenades med Vexjö stift. Det nya stiftet skulle blifva för stort för att kunna utan olägenhet styras från Vexjö, ty det komme ju att omfatta största delen af Småland jemte Öland. Det skulle sträcka sig från Östersjön nästan ända fram till Kattegatt, hvarifrån det skulle skiljas allenast af den smala landremsa, som utgöres af Halland.

(Forts.) För öfrigt, om man nu också icke vill taga hänsyn till den 300-åriga häfden, om man icke bryr sig om befolkningens i Kalmar-trakten känslor, om man är likgiltig för huru de kyrkliga förhållandena skola för framtiden utveckla sig derstädes, bör man dock, innan man tager det ifrågavarande steget, från rent organisatorisk synpunkt betänka sig två gånger. Af den vid utskottsutlatandet fogade statistiska tabellen framgår, att befolkningen inom Lunds stift i denna stund uppgår till öfver 760,000 inbyggare, men i Hernösands stift till föga mera än 600,000. Att ett stifts likaväl som ett läns storlek icke beror uteslutande på den geografiska utsträckningen, utan lika mycket på inbyggarnes antal, är ju gifvet. Och från denna senare synpunkt är icke Hernösands stift det största, utan det är Lunds stift. För öfrigt fins det andra stift i södra Sverige, hvilkas folkmängd uppnår ganska ansefliga siffror. Man kan väl sätta i fråga, om det icke i en snar framtid blir en tvingande nödvändighet att göra en ny stiftsindelning för de sydliga delarne af landet. Man kan tänka sig, att Kalmar stift då är bra att hafva. Ty till detta skulle kunna läggas en del af Lunds stift, t. ex. Blekinge, som en gång förut varit förenadt med Kalmar stift, äfvensom norra delen af Kalmar län, som nu hör till Linköpings stift.

Vi hafva säkerligen alla här i kammaren fått del af en skrift af biskop Johansson om den andliga kulturen i Lappland, och litet hvar har väl äfven genomläst sista kyrkomötets protokoll rörande stiftsdelningsfrågan. Jag har för min del fått det intryck af hvad jag läst, att det är ofantligt mycket, som bör göras för den andliga odlingens utveckling i Norrland. Att bristerna icke kunna afhjelpas genom inrättande af en ny stiftsstyrelse, är visst. När man af biskop Jo-

hanssons framställning erfar, att det der uppe finnes församlingar, som hafva en så oerhörd utsträckning som t. ex. Jukkasjärvi, som innehåller 128 gamla svenska kvadratmil, medan Lunds stift upptager blott 125, eller som Gellivare församling, som upplager 148 svenska kvadratmil, således ännu mera, då är det uppenbart, att här föreligger ett missförhållande, som mycket snart bör afhjelpas. Det kan icke afhjelpas allenast derigenom, att en stiftsstyrelse kommer till stånd i Luleå, utan derigenom, att de stora församlingarna delas i flera och att nya kyrkor uppbyggas. I detta afseende kan mycket göras från församlingarnas egen sida med hjälp naturligtvis framdeles som hittills af stiftsstyrelsen i Hernösand, hvars chef, biskopen, å sin sida skulle kunna få ett godt bistånd, om man utsträckte den visitationsskyldighet, som kan åläggas kontraktsprostarne.

Man säger, att det är omöjligt att få Hernösands stift deladt utan sammanslagning af andra stift, därför att Andra Kammaren icke vill det. Äro herrarne så säkra på, att Andra Kammaren allt framgent skall fasthålla vid sin vägran? Har den då visat sig så ointresserad, då fråga varit om anslag, som rört Norrlands vare sig andliga eller materiella kultur? Har den icke i förening med denna kammare anslagit det ena 10-million-talet kronor efter det andra till jernvägsbyggnader i Norrland? Har icke Andra Kammaren jemte denna kammare välvilligt anslagit medel till upprättande af den ena fullständiga läroverksanstalten efter den andra i Hernösands stift, och det till den grad frikostigt, att Hernösands stift i förhållande till sin folkmängd är bättre försedt med läroverk än flere landsdelar i mellersta och södra Sverige? Har icke Andra Kammaren jemte denna beviljat medel till nya seminarier i Norrland för utbildande af folkskolelärare och lärarinnor? Har icke Andra Kammaren jemte denna gifvit sitt bifall till inrättande af nya presterliga tjänster samt till uppförande af kyrkor och kapell i lappmarkerna och nu senast under denna riksdag till inrättande af en teknisk skola i Hernösand? Detta synes mig vitna derom, att Andra Kammaren väl inser vigten och betydelsen af den andliga odlingens tillgodoseende i Norrland, och det skulle förvåna mig, om den icke också inser vigten af att gifva de kyrkliga förhållandena der uppe den ledning, som allenast en ny stiftsstyrelse kan gifva.

Under sådana förhållanden, herr grefve och talman, skall jag anhölla att få yrka afslag å utskottets hemställan. Då jag det gör, gör jag det i den förhoppning, att en delning af Hernösands stift snarast möjligt skall komma till stånd, men icke på det sätt, att det blir till förfång för andra landsdelar, som derigenom skulle mista sina gamla institutioner, som blifvit dem dyrbara och kära.

Herr Bergman: Villigt må medgifvas, att innebörden af uttalandena från Kalmar stift med de 22,000 underskrifterna oförtydligt tillkännagifva befolkningens varmt framställda önskingar och förhopp-

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

ningar att få behålla sitt stift odeladt, och man kan väl förstå, att det måste kännas bittert för dem, som hafva sin stiftsstyrelse kär, om de skulle få se den upppoffras, då detta i verkligheten icke borde behövas, om icke sammanslagningen af tvenne stift i en olycklig stund blifvit uppställd som villkor för Hernösands stifts delning; men man bör icke heller förgäta den andliga nöd, som är rådande i de båda nordligaste länen och som på något sätt måste afhjelpas. En föregående talare yttrade, att det är hårdt för Kalmar stift att gå miste om en förmån, som det egt i 300 år. Ja väl! Men det är mera hårdt för den nordligaste delen af Hernösands stift att gå miste om en förmån, som den i alla tider saknat och som den förgäfves hoppats att kunna ernå. Det kan ju icke vara öfverensstämmande med rättvisa, billighet och kyrklig ordning, att en del medlemmar af Kristi kyrka och församling skola vara i saknad af andlig vård. Den förvildning i kyrkligt och sedligt afseende, som måste blifva en följd af otillräcklig själavård och försummadt undervisningsväsende, kan icke annat än innebära en stor fara, ej blott för de nordliga bygderna, utan äfven för hela landets befolkning. Vidtager man ej i tid kraftiga åtgärder för undanröjdjande af dessa i sanning sorgliga och bekymmersamma förhållanden, så skola allvarliga förvecklingar förr eller senare ej uteblifva.

I det stora landet der uppe pågår ett utvecklingsarbete på det industriella och ekonomiska lifvets områden af den mest omfattande betydelse, folkmängden der ökas i ett förhållande, som icke har sin motsvarighet i andra delar af vårt land, nya samhällen uppstå och nybildningar på skolans och kyrkans område i nästan alla delar af stiftet påkalla ständiga anordningar från domkapitlets och presterskaps sida. Det är sannerligen hög tid att söka bot för all den bristfällighet, som der finnes, och all den otillräcklighet, som der råder i afseende på lärarekrafter, gudstjenstlokaler, själavård och folkundervisning.

I dessa aflägsna och i afseende på andlig kultur efterblifna bygder finnas tusental af vårt folks barn, som för närvarande försmäktas eller förvildas af brist på kyrklig, sedlig och pedagogisk omvårdnad.

Såsom ett af de många exempel härpå må nämnas, att i 7 församlingar finnas 5,000 barn, som äro i skolåldern, och af dessa äro 1,800 i saknad af undervisning, och de flesta barn, som undervisas i de s. k. ambulatoriska skolorna, få denna undervisning endast under en tredjedel af den lagstadgade tiden af den anledningen, att skolorna flytta på icke mindre än 3 stationer. Härtill kommer det icke mindre sorgliga förhållandet, att i några församlingar ett hundratal människor mellan 18 och 82 år äro helt och hållet i saknad af kristendomskunskap. För att bibringa dessa beklagensvärda människor undervisning i innanläsning och kristendom har man inrättat ett slags hednaskolor.

En del lappska församlingar hafva en areal af ända till 100 qva-

dratmil dels med inga, dels med högst ofullständiga kommunikationer, och i största delen af dessa vidsträckta pastorat finnes endast en religionslärare.

Gellivare socken har en befolkning af 8 à 9,000 människor, bestående af svensktalande samt af finnar och lappar, hvarför, under vissa tider och större helger der måste predikas på de tre olika språken. Samma förhållande är rådande i de lappmarkspastorat inom Norrbotten, som begränsas af Torneå och Muonio elfvar, och delvis i pastorat mellan Torneå och Kalix samt Kalix och Luleå floddalar. I afseende på de geografiska förhållandena har Hernösands stift en areal af 2,413 kvadratmil och de andra 11 stiftet hafva en sammanlagd areal af 1,973 kvadratmil; Hernösands stift är sålunda 440 kvadratmil större än alla 11 stiftet tillsammans. Hernösands stift är ungefär 10 gånger så stort som Karlstads stift, 20 gånger så stort som Skara stift och 42 gånger så stort som Kalmar stift. Delar man Sverige geografiskt i norra och södra Sverige, faller gränsen så, att en betydlig del af Hernösands stift ligger i södra Sverige. Dessa siffror i afseende på de ofantliga områdena torde tydligen visa, att vi här befinna oss inför en administrativ orimlighet, hvars make icke finnes på något annat område i vårt land.

Man kan visserligen söka förringa värdet af de här angifna sifferuppgifterna under det påstående, att man med det underlag af siffror, som man begagnar vid en bevisföring, kan förvrida de verkliga sakförhållandena huru man behagar, men om det ligger någon sanning i ett sådant påstående, så har det åtminstone icke här sin tillämpning; man kan visserligen mötas af den invändning, att invånarnes antal på de stora arealerna i öfre Norrland ej är jemförligt med invånarnes antal på arealerna i södra delarne af landet. Ja, det är sant, men det är just de stora vidderna med den i hög grad ofullständiga samfärdseln och ortsförbindelserna, som i väsentlig grad försvårar det andliga kultur- och kolonisationsarbetet i de båda nordligaste länen.

Folkmängden i Hernösands stift utgör för närvarande omkring 600,000 personer, och den årliga ökningen uppgår till 10 à 12,000; en följd häraf måste blifva att tillse, att den andliga utvecklingen går jemsides med den snabba folkökningen och landsdelens utveckling i andra afseenden. Domkapitlet i Hernösand har insändt till Kongl. Maj:t en tabell öfver de församlingar i stiftet, inom hvilka behof af kyrkliga nybildningar föreligger för den allra närmaste framtiden. Af denna tabell framgår, att minst 18 nya pastorat böra bildas och i sammanhang dermed komministers- och kapellpredikantsbefattningar förvandlas till kyrkoherdebeställningar, att dessutom ej mindre än omkring 60 nya biträdande presterliga befattningar äro för själavården behöfliga, samt att mera än 40 nya kyrkor och kapell böra uppföras på platser, som för närvarande äro i saknad af hvarje gudstjenst-lokal.

Häraf torde oförtydbart framgå, att dessa omfattande arbeten

*ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.* samt ärendenas mängd och beskaffenhet i öfrigt i första hand måste öfvertagas och ledas af en stiftsstyrelse, men detta kan omöjligen ske med tillbörlig kraft och framgång af stiftsstyrelsen i Hernösand, hvilken icke på långt när räcker till för det arbete, som tillhör de s. k. löpande göromålen, men härtill kommer den ingalunda betydelselösa omständigheten, att stiftsstadens läge 70 å 80 mil från stiftets mest aflägsna församlingar i väsentlig mån försvårar det andliga kultur- och kolonisationsarbetet i de båda nordligaste länen.

(Forts.)

Må vi emellertid tillse, att det beslut, som vi nu gå att fatta, må blifva sådant, att vi icke åsidosätta det stora, i materielt hänseende väldigt framåtskridande Norrlands andliga väl, och må vi i våra bekymmer i afseende på den föreliggande frågans ordnande med tillförsigt öfverlemnna det ansvarsfulla ärendet i Konungens huldrika hägn och landsfaderliga vårdnad.

Herr Lybeck: Hvarje gång frågan om Hernösands stifts delning varit bragt inför Riksdagen, har Första Kammaren, inseende billigheten och rättvisan i de gjorda framställningarna, till dessa lemnat sitt bifall, men dervid har alltid detta fått vara detta. Nu har framkommit från norrländska representanter i både Första och Andra Kammaren motioner, deri begäres Hernösands stifts delning, men tillika har föreslagits, att syftmålet skall vinnas genom en våldsåtgärd — jag tvekar icke att säga en rättskränkning mot ett stift i södra Sverige.

Beträffande denna sak skall jag be att få för kammaren uppläsa hvad en högt ärad representant för Norrbottens län vid 1898 års riksdag yttrade i Andra Kammaren rörande den äfven då ifrågasatta sammanslagningen af dessa två stift — det är icke långt. Det ytt-
rande, jag syftar på, lyder:

»Det är också en annan olägenhet af denna stiftsstyrelsens indragning, som jag ber att få framhålla, och den består deri, såsom herrarne sett, att denna sammanslagning näppeligen lär kunna genomföras utan starkt missnöje från befolkningens sida. Denna stiftsstyrelse i Kalmar är en gammal institution, vid hvilken befolkningen vant sig, och med hvilken den, så att säga, vuxit samman. Det lefver hos det svenska folket en pietet för gamla och bestående förhållanden, och den pieteten är icke värdelös, när den icke anknyter sig till sådant, som i sig sjelft är dåligt och värdelöst.

Att säga hvad som förloras genom att såra denna pietetskänsla, är icke lätt. Den förlusten kan icke utmätas och vägas på samma sätt, som man utmäter och väger en ekonomisk förlust och skada, men den fins der i alla fall.

Kan det vara billigt och rättvist mot denna landsändas befolkning att tvångsvis genomföra denna förändring, då det, efter allt att döma, råder en liflig önskan att få ha stiftsstyrelsen qvar, en önskan, som jag tror näppeligen grundar sig på känslöstämningar allenast,

utan tvärt om är baserad på en känsla hos folket, att det ligger reela skäl derunder?

Väger jag nu mot hvarandra å ena sidan vinsten och å andra sidan dessa olägenheter, anser jag mig kunna uppkasta den frågan, huruvida denna vinst är så öfvervägande, eller om man icke bör betänka sig två gånger, innan man kastar bort det man har för att vinna en ekonomisk fördel. Jag tror, att det är alldeles riktigt, som en talare yttrade vid 1896 års riksdag, att man å ena sidan har en mycket liten besparingsfråga, men å andra sidan en mycket stor kulturfråga.

Om nu beslut fattas af Riksdagen om en skrifvelse till Kongl. Maj:t af sådan innebörd, att deri begäres sammanslagning af Kalmar stift med Vexjö stift, föreställer jag mig att, med den utveckling som i Norrland eger rum på alla områden, särskildt i fråga om folkökningen, och som här tillerkänts så stor betydelse, det icke komme länge att stanna vid blott inrättande af ytterligare ett stift der. Då det säkerligen är endast en tidsfråga, när åtgärden att tudela Hernösands stift visar sig otillräcklig, blefve följden den, att, som man säger, apptiten kommer medan man äter, och Norrland komme att kasta lystna blickar efter ännu ett, hvilket som helst, af de andra stift, som kunde blifva föremål för dess matlust. Jag tror således, att det skulle vara en synnerligen olycklig åtgärd att bifalla den föreliggande motionen.

Jag är af den åsigten att man bör gifva Norrland hvad Norrland tillhör och behöfver, men jag anser, att detta icke bör ske genom kränkningar eller våldsåtgärder mot det södra Sverige, genom att förgripa sig å institutioner, som der hållas kära och dyrbara, och jag anhåller därför att få yrka afslag å utskottets förslag.

Herr Ekströmer: Det har redan blifvit framhållet, att bakom det jemförelsevis obetydliga skrifvelseförslag, som nu föreligger till behandling, stå tvenne frågor. Den ena om delning af Hernösands stift för åstadkommande af en förbättrad kyrkovård i öfre Norrland. Den andra, som blifvit med den förra frågan sammankopplad, rör sammanslagningen af två sydsvenska stift. Hvilka, nämnes icke uttryckligt, men då man genomläser den föreliggande motionen, inser man väl, att de stift, om hvilka här är fråga, äro Kalmar stift och Vexjö stift, af hvilka Kalmar stift skulle helt och hållet indragas.

Hvad nu den första frågan vidkommer, tror jag, att det finnes endast en mening om att de kyrkliga förhållandena och kyrkovården i öfre Norrland behöfva förbättras. Första Kammarerna har äfven alltid antagit de förslag, som af Kongl. Maj:t tid efter annan blifvit i sådant syfte framställda. Olyckligtvis har dock denna fråga blifvit sammankopplad med den om sammanslagning af två sydsvenska stift, hvilka, såsom nämndes, äro Kalmar stift och Vexjö stift.

En sådan sammanslagning måste betraktas såsom orättvis, för att icke säga orättfärdig. Man vill beröfva den ena landsändan en nyttig

*Ifrågasatt
anstånd med
aterbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Fortn.)*

institution, för att upprätta en dylik i en annan landsända. Man vill således taga från den ena landsändan för att gifva den andra. Med den kännedom jag har om förhållandena inom Kalmar stift, är det min bestämda öfvertygelse, att, om en sådan åtgärd skulle vidtagas, den skulle hos hela befolkningen framkalla både sorg och ett berättigadt missnöje.

Kalmar stift består, såsom är nämndt, sedan 300 år tillbaka. Denna institution har alltjemt visat sig vara nyttig och välsignelsebringande; jag har icke hört någon röst kunna upphävas mot detta påstående, och dess riktighet bevisas bäst af de kyrkliga förhållandena, som existera inom stiftet. Befolkningen är synnerligen kyrkligt sinnad; den är tillgifven både stat och kyrka. Skolväsendet under stiftsstyrelsens ledning har nått en hög blomstring, särskildt vid det allmänna läroverk, som finnes i Kalmar stad, der omkring 400 ungdomar från stiftets alla delar få sin utbildning.

Nu vill man borttaga denna stiftsstyrelse, men icke sätta något annat i dess ställe, utan förflytta vården af alla det nuvarande stiftets angelägenheter till Vexjö stiftsstyrelse. Jag frågar då: kan man tänka sig, att denna främmande stiftsstyrelse skall hafva samma intresse för och samma förmåga att handhafva Kalmar stifts angelägenheter som dess egen. Man måste ovilkorligen besvara denna fråga nekande.

Jag skall tillåta mig att uppläsa ett kort utdrag af det yttrande, som domkapitlet i Vexjö rörande denna sak afgifvit år 1893 efter remiss från Kongl. Maj:t. Domkapitlet i Vexjö anförde i detta utlåtande bland annat,

att Vexjö stift, som omfattar Kronobergs län och större delen af Jönköpings län med sina 96 pastorat, 181 församlingar samt sin på en vidsträckt yta kringspredda stora befolkning (som vid senast hållna folkräkning beräknades till 322,409 personer, 1898 320,041) är allt för stort för att kunna med sig upptaga någon som helst del af Kalmar stift. Stiftsgöromålen härstädes äro nemligen redan nu af sådan omfattning i hvarje hänseende, att de ledamöter af konsistoriet, som tillika äro lärare vid allmänna läroverket i stiftsstaden, icke sällan hafva skälig anledning att beklaga förlusten af den för läroverket dyrbara tid, som konsistorieärendena kräfva, och att den arbetskraft, öfver hvilken domkapitlet i sin expedition disponerar, utan gensägelse är till fullo, kanske derutöfver, strängt upptagen. — Vid sådant förhållande finner domkapitlet sig ega välgrundadt skäl att i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t ville täckas lemna utan afseende förslaget om Vexjö stifts utvidgning med vare sig större eller mindre del af Kalmar stift.

Af domkapitlets yttrande framgår således, att en sammanslagning af de båda stiften skulle innebära en försämring i kyrkligt hänseende icke blott för Kalmar stift, utan äfven för Vexjö stift.

De oupphörligt återkommande förslagen om de båda stiftens sam-

manslagning har också i högsta grad upprört befolkningen inom Kalmar stift. Dessa förslag hafva framkallat mycken oro, mycket bekymmer, och dessa känslor hafva äfven tid efter annan gifvit sig till känna. — Redan år 1898 beslöt landstinget en petition mot den ätven då ifrågasatta sammanslagningen, och hela stiftets presterskap uttalade sig likaledes deremot. På alla kyrkostämmor inom stiftet fattades då resolutioner mot denna sammanslagning. En stor del af befolkningen har nu gifvit uttryck åt dessa känslor genom en petition, som bildar de två stora volymer, som för närvarande äro utlagda i den s. k. sammanbindningsbanan inom riksdagshuset. För att få denna petition intagen i protokollet och för att de af kammarens ledamöter, som icke varit i tillfälle att genomläsa densamma, skola få del af dess innehåll, ber jag att få uppläsa den. Petitionen lyder:

»Till samtliga herrar ledamöter från Kalmar stift inom Riksdagens Första och Andra Kammare.

Då med anledning af vår vördade stiftschefs nyligen timade frånfälle frågan om Kalmar stifts indragning och sammanslagning med något eller några närliggande stift änyo erhållit aktuel betydelse, och då det torde finnas skäl till den förmodan, att nämnda fråga i sammanhang med frågan om Hernösandsstiftets delning kommer att under någon form föreläggas innevarande års Riksdag, vilja undertecknade, inbyggare i den Kalmar stift omfattande delen af Kalmar län, till Eder, såsom varande representanter för nämnda länsdel, framställa den anhållan, att I, om och när frågan om Kalmarstiftets indragning förekommer till Riksdagens pröfning och afgörande, måtte till Riksdagens båda kamrar å våra vägnar frambära en vördsam gensaga mot ett förslag, som, i händelse det blefve förverkligadt, skulle beröfva oss den sedan långliga tider oss tillerkända och dyrbar vordna förmånen af egen stiftsstyrelse.

Det torde få anses helt naturligt, att det skulle kännas ytterst smärtsamt för stiftets befolkning att afstå från en fäderneärfd och välbehöflig kyrklig institution i afsigt att för en annan landsdel möjliggöra förvärfvandet af en liknande fördel, denna må för den sistnämnda parten vara huru nödvändig som helst. Obehöfligt torde det vara att vidlyftigt orda angående de mångfaldiga olägenheter, som stiftets förening med ett annat stift skulle medföra. Likväl må det tillåtas oss att i största korthet anföra följande synpunkter.

Mot ett dylikt upphäfvande af en bestående och till allmän be-låtenhet fungerande institution tala icke blott pietetshänsyn eller vördnad för gammal häfd. Det kyrkliga församlingslivet, läroverksundervisningen och dylikt, som är af betydelse för vår andliga odling, skulle genom en dylik åtgärd komma att lida afsevärd skada. Äfven ur rent materiel och praktisk synpunkt skulle ett förflyttande af stiftsstyrelsen från Kalmar stad vara i hög grad olämpligt. Afstånd och samfärdsselförhållanden böra icke mindre här än annorstädes tagas i betraktande, och särskildt den öländska delen af stiftet erbjuder i

*Ifrågasatt
anslånd med
återbesättande
af biskops
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

dessa afseenden redan under nuvarande förhållanden åtskilliga olägenheter, hvilka skulle än ytterligare göra sig gällande, om stiftsstyrelsen förflyttades till längre bort belägen ort.

Vi hoppas, ja, äro lifligt öfvertygade om, att Riksdagen icke skall, emot stiftsinvånarnes djupt kända och enhälligt uttalade önskan, vilja afhända oss en förmån, den egna stiftsstyrelsen, som vi af ofvan i korthet anförda skäl skatta synnerligen högt, såsom varande för vår landsdel i mångfaldiga afseenden gänelig och värd att bibehållas. Då det sålunda torde vara af vikt, att Riksdagen erhåller kännedom om, att en dylik allmän önskan verkligen förefinnes, hafva vi på detta sätt velat hänskjuta vår framställning till Riksdagens välvilliga bedömande, i den förhoppning, att Riksdagen vid en möjligen förnyad framställning angående Hernösandsstiftets delning ville derom besluta utan någon förändring af den för vår ort så värdefulla egna stiftsstyrelsen.

Denna petition är undertecknad af 22 tusen personer, och jag tror, att man kan säga, att bland dessa nästan alla äro bofasta män inom stiftet. En sådan petition kan icke gerna ringaktas, och jag betviflar, att en liknande skulle kunna bringas till stånd på många andra ställen i landet.

Jag har tillåtit mig att framhålla den föreliggande frågans betydelse för de särskilda stiften och landsdelarne, men jag skall äfven be att få framhålla dess betydelse för staten. Jag tror, att det skulle vara en mycket oklok politik från statens sida att på sådant sätt som här satts i fråga sära en af sina egna delar och åstadkomma söndring mellan den ena och den andra landsdelen. Följderna af ett dylikt tillvägagående skulle efter min tro icke kunna vara välsignelsebringande.

Jag ber att få sluta med en vördsam bön från invånarne i Kalmar stift till Första Kammaren, att kammaren måtte afslå den föreslagna skrifvelsen och låta Kalmar stift behålla den rättighet det nu öfver 300 år innehaft.

Herr greve och talman, jag ber att få yrka afslag på den förevarande motionen.

Herr Pettersson, Carl Fredrik: Vid första påseendet tyckes det ifrågavarande förslaget vara af ganska liten betydelse, men om man går till grunden, skall man finna, att det har ett mycket djupt innehåll och kan medföra konsekvenser, som innebära faror åt flere håll. Jag vågar nästan påstå, att det ligger något revolutionärt i det förslag, som utskottet här framburit inför Riksdagen, det erinrar om den franska revolutionen, när all historisk utveckling afbröts och de gamla departementen med sina historiska namn förändrades och blefvo uppkallade efter berg och floder och hvad det allt var. Det var förmodligen en räkneåtgärd, som här vidtogs, och om man observerar utskottets utlåtande närmare, skall man finna, att det också är bygd på aritmetiken.

Utskottet börjar visserligen med att tala om, att en petition blifvit inlemnad till Kongl. Maj:t från presterskapet i Kalmar stift, samt

nämner något litet om hvad denna petition innehåller, men sedan fortsätter utskottet: »Utskottet får vidare återgifva följande inom kongl. statistiska centralbyrån utarbetade uppgift angående *Stiftens areal, folkmängd, kontrakt, pastorat och församlingar.*» Nu är man inne på det aritmetiska området, och så börjar utskottet att räkna och finner då att Hernösands stift innehåller något öfver 240 tusen kvadratkilometer i areal och 602 tusen menniskor, under det Vexjö och Kalmar stift tillsammans skulle omfatta 24 tusen kvadratkilometer med 457 tusen invånare.

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift
(Forts.)*

Emedan nu de två stiftet, äfven tagna tillsammans, äro så små i jämförelse med Hernösands stift, drager utskottet den slutsatsen, att de gerna kunde gå upp i hvarandra, på det att Hernösands stift må blifva deladt i tu. Det är en märkvärdig slutsats detta. Man rättar sig således här icke efter några andliga förhållanden, utan blott efter kvadratkilometer och folkmängd, men kanske det kunde vara skäl att gå litet närmare in på det andliga området och se på den sidan af saken också.

Utskottet har nu talat om petitionen från presterskapet i Kalmar stift, men nämner icke ett ord om att landstinget också ingått med en petition i samma syfte, ej heller om att ett antal af närmare 22 tusen församlingsmedlemmar inom Kalmar stift afgifvit en petition likaledes med begäran att stiftet måtte få vara i fred.

Nu är saken i befintligt skick öfverlemnad till Riksdagens pröfning, men om man tänker på frågor rörande någon mindre kyrklig del, t. ex. om delning af en församling eller sammanslagning af två, hur går då till? Då blifva församlingarna tillsporda i ärendet och få på kyrkostämman afgöra, om de vilja gå in på förändringen eller ej. Här är frågan öfverlemnad direkt till Riksdagen, utan att någon höres — möjligen skulle det ske längre fram. Hvad som gäller i fråga om det mindre borde dock väl också gälla om det större.

Icke heller nämner utskottet på annat sätt, än att det hänvisar till motionens innehåll, om att vid senaste kyrkomöte, der en fråga förevar af lika beskaffenhet med den nu väckta, eller om sammanslagning af de båda stiftet Kalmar och Vexjö i ändamål att åstadkomma tudelning af Hernösands stift, förslaget härom afslogs med fyra rösters pluralitet. Jag vill dock särskildt framhålla denna omständighet, därför att jag tror, att kyrkomötet torde ega bästa insigten i kyrkliga förhållanden, och när nu kyrkomötet efter moget öfvervägande kommit till det resultat, att det ej är rätt att sammanslå de båda stiftet, anser jag detta kyrkomötets uttalande böra vara af betydelse i denna fråga.

Men, säger man, nu gäller det icke något annat än en skrifvelse till Kongl Maj:t med begäran om anstånd med återbesättande af biskops-embetet i Kalmar stift, och en sådan skrifvelse tyckes vara något så oskyldigt som tänkbart är. Men om nu Riksdagen går in på en sådan skrifvelses aflåtande, hvad blir då följden? Jo, följden blir den,

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

att Kongl. Maj:t naturligtvis tager frågan under öfvervägande och efter hvad jag förmodar remitterar Riksdagens skrifvelse till kyrkomötet med begäran om dess utlåtande rörande sammanslagningen. Med den pondus en Kongl. Maj:ts proposition har, är det att förmoda, att en sådan framställning skulle gå igenom hos kyrkomötet. Så återkommer frågan till Riksdagen för att den skall fatta beslut, och Riksdagen har redan gifvit på hand hvad den kommer att besluta.

Det synes således, af hvilken stor vikt det är, det beslut, Första Kammaren i dag skall fatta.

Första Kammaren har dock hittills icke varit benägen att låta magt gå före rätt, och jag hoppas, att kammaren skall vidhålla denna ståndpunkt äfven i dag. Jag kan icke annat än anse detta vara en fråga, der magten vill gå före rätten, och därför ber jag att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Herr grefve och talman, mine herrar! Att en delning af Hernösands stift är högst nödig, synes icke behöfva här vidare framhållas, ty det har ju Första Kammaren alltid erkänt. Om den saken skall jag därför yttra blott några få ord för att ytterligare betona densamma.

Det är egendomligt att se, huru tyngdpunkten i Sverige allt mer och mer har flyttat sig norrut och hvilka kolossala förändringar det öfre Norrland inom mindre än en mansålder undergått. En talare har nyss framhållit de stora materiella intressen, som dit ha förlagts. Från att vara en ödemark, ett hemvist för lappar, finnar och ett fåtal nybyggare har nu det öfre Norrland blifvit ett rikedomens, de stora skatternas, millionernas land genom hvad som finnes på marken och i marken. Den materiella tyngdpunkten är flyttad.

Man kan äfven säga, att den politiska tyngdpunkten är flyttad så till vida, som öfre Norrlands materiella utveckling nödvändiggjort tanken på öfre Norrlands försvar. Det försvarar sig icke längre genom att vara en ödemark, hvilket är ett godt sjelfförsvar, utan det behöfver ett annat. Då, mine herrar, framträder, såsom herr Sæve så riktigt betonade, äfven behofvet af ett andligt försvar. Det går icke längre an att lemna denna stora bygd utan ett starkt sådant, ty derför utan förvildas bygden och blir en dålig gränsbygd. Den är numera icke blott tillhåll för lappar, finnar och några få nybyggare, som lefva i ursprungliga förhållanden, utan der hafva uppstått samhällen och storindustri, hvilket allt gör, att öfre Norrland i vissa afseenden påminner om det Kalifornien, som Bret Harte så lifligt skildrat. Det ligger en stor vikt uppå, att det andliga försvaret i det öfre Norrland organiseras och att det organiseras snart. Med det andliga försvaret menar jag icke allenast de religiösa förhållandena, ehuru de naturligtvis äro de viktigaste, utan jag menar hela kulturen, hela odlingen. I samma mån som den göres stark deruppe, i samma mån som den får bringa

ordning uti förhållandena och hållning på det hela, i samma mån försvara vi Norrland kanske lika kraftigt som genom bekräftningar.

Nu är det så, att af ålder ledningen af den andliga odlingen i Sverige varit anförtrodd åt biskop och konsistorium. Jag vill här icke yttra mig om nödvändigheten af just denna institution. För min del vill jag endast säga, att jag anser, att Sverige icke har haft skäl att ångra, att den andliga odlingen anförtrots åt biskop och konsistorium. De hafva utgjort ett godt centrum för densamma, och det torde icke vara skäl att bryta med den institutionen utan mycket tungt vägande skäl. Derför har också Första Kammaren alltid med berömvärd enighet hållit på att en biskop och ett konsistorium borde skänkas åt det öfre Norrland, att ett starkt kulturcentrum borde flyttas till Luleå, för att det andliga lifvet, odlingen, undervisningen på detta vidsträckt område skulle kunna derifrån dirigeras. Detta bör man nog betänka, när man i dag fattar beslut. Och efter min åsigt ligger det kanske lika mycket här som i fråga om det materiella försvaret vikt uppå att hvad som sker sker snart. Det är icke godt, om en dylik gränsprovins blir Sveriges i audligt afseende sämsta landsända. Detta vore ur många synpunkter ödesdigert.

Då är det klart, att den rätta utvägen vore den, att man iurättade ett biskopssäte och ett konsistorium i Luleå. Så har också varit Första Kammarens mening, men detta har icke kunnat genomdrivas i Andra Kammaren. Med växande majoritet har Andra Kammaren förklarat, att kammaren icke vill gå in på att inrätta ett nytt biskopsstift, att kammaren vill, att riket fortfarande skall bestå af tolf biskopsstift, men gerna medgifver förflyttning af en biskop.

Nu är det ju ett faktiskt gifvet förhållande, att i Sverige finnes ett stift — jag ber den senaste ärade talaren ursäktas, att jag något hänvisar på siffror; de tala ju alltid ett språk, om man också icke får allt för mycket lyssna till det — ett stift, som består af 7 kontrakt, ett stift, som, äfven om det sammanslås med Vexjö stift, blir mindre i alla afseenden än tre andra stift i riket. Dessa 7 kontrakt äro till sin areal sammanlagdt icke större, än att de skulle kunna bilda en kvadrat med $7\frac{1}{2}$ mils sida. Det området är ju med nutidens kommunikationer ganska lätt att trafikera. Detta stift, Kalmar stift, gränssar till Vexjö stift. För den för Norrlands odling intresserade ställer sig då frågan så: är någon stor skada eller någon orätt skedd, om man sammanslår Kalmar och Vexjö stift? Är derigenom något ondt åstadkommet, så bör det icke ske; det erkänner äfven jag. Men hvad jag anser, är att det bör omsorgsfullt undersökas, om icke en sådan organisation låter sig genomföras med bibehållande af god andlig odling i Småland. Det torde vara svårt att ådagalägga, och jag har icke kunnat af den föregående argumenteringen finna, att någon skada deraf skulle uppstå. Med nutidens kommunikationer ligger Vexjö närmare till äfven aflägsnare pastorat i Kalmar stift, än hvad staden Kalmar gjorde på den tid, då ännu inga jernvägar funnos. En stifts-

*Ifragasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.*
(Forts.)

styrelse i Vexjö skulle sålunda lika väl som en stiftsstyrelse i Göteborg och en stiftsstyrelse i Lund kunna öfvervaka ett stift af det nya stiftets omfattning. Något skäl mot sammanslagningen har, så vidt jag kunnat finna, ur denna rent praktiska synpunkt icke blifvit af de föregående talarne anfördt.

Det är ju alldeles gifvet, att det vore bäst, om Kalmar finge behålla sin biskop. Men jag påstår, att det nya stiftet skulle kunna lika väl dirigeras från Vexjö, som de nyssnämnda stiften dirigeras från sina stiftsstäder. Om man har denna åsigt, så är det klart, att man icke kan anse, att det här är fråga om något skanligt byte, något köp, någon våldsbragd utan like, någon åtgärd, som påminner om franska revolutionen etc. — man kan benämna saken olika. Det blir då ingenting annat, mina herrar, än att flytta en biskop dit, der han bäst behöfves, att under en biskop sammanslå två stift, som efter sammanslagningen icke skulle bilda ett större stift än andra, som styras af en biskop. Det blir då en organisatorisk åtgärd, som är för en landsända högst nödig och behöflig och som icke bör kunna skada en annan landsända.

Jag medgifver gerna, att det är lätt att inse, hurusom många kunna finna denna sak osympatisk. Man har också på grund deraf väckt ett förslag, som jag måste här något beröra. Man har nemligen sagt, att Norrlands andliga förvaltning kan ordnas på annat sätt. Man kan, heter det, der insätta länsprostar, superintendenten, visitatorer — eller hvad man nu vill kalla dem — som kunna ersätta den nya biskopen. Men hvad är då meningen med detta? Är det meningen, att dessa funktionärer skola utgöra mellanhänder, sålunda en mellaninstans mellan biskopen och församlingarne, så förefaller det mig, som om införandet af denna institution icke skulle kunna hafva några sympatier här i Sverige. Det skulle försämra församlingarnes förhållande till biskopen. Det skulle fjerma dem från biskopen i stället för att närma dem till honom. Dessa mellaninstanser skulle antingen icke blifva annat än hvad nu prostarne och folkskoleinspektörerna äro, och sålunda skulle denna åtgärd endast innebära ett förstärkande af proste- och folkskoleinspektörsinstitutionerna, hvilket icke skulle hjälpa hvad som här afses; eller också skulle de i någon mån få en själfständig myndighet, en själfständig uppgift — hvilket åter vore vanskligt, då man vid deras sida icke har något konsistorium — men ändå alltid vara subordinerade under biskopen. Detta är enligt min åsigt en svag och en klen organisation. Om någonstades en biskop behöfves, så är det väl der, hvarest allting skall organiseras till nyes. Lättare kunde man ordna en dylik styrelse på ett ställe, der en gammal organisation finnes. Icke skall man väl sätta den svagaste och oklaraste organisationen, der en stark bäst behöfves; icke placerar man sina sämsta trupper på den post, som är mest farlig och utsatt för fienden.

Det har här talats om frågans politiska betydelse. Man har sagt, att Andra Kammaren kan väl icke påtvinga Första Kammaren sin

äsigt; magt kan väl icke gå öfver rätt. Å andra sidan vill jag säga: det tillkommer Första Kammarens upplysta tänkesätt att undersöka, huru man bäst skall sörja för landets angelägenheter. Så som denna fråga nu ligger, är det efter utskottets uppfattning af största vikt, att dessa förhållanden ordnas i öfre Norrland. Det sker bäst derigenom, att man flyttar dit en biskop, när man icke kan få en ny. Visserligen har det sagts här, att motståndet kan öfvervinnas. Det har icke sett så ut, och jag betonar ännu en gång, att äfven uppskof kan vara farligt. Att inrätta en sådan särskild institution i öfre Norrland, som här har talats om, kan äfven ur andra synpunkter vara ganska betänkligt. Börjar man att låta stora kyrkodistrikt styras af länsprostar och superintendenter, kan konsekvensen blifva en desorganisation, som blefve vida farligare, än man nu kan tänka sig.

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

Nu har det talats om att, derest man drager in *en* biskop, det sedan kan komma i fråga att draga in flere. Men först och främst skulle man icke draga in en biskop, utan allenast göra en förflyttning, och vidare vet jag icke någon annan stiftssammanslagning, som med rimligt skäl kan sättas i fråga, utom möjligen, på grund af numerären, en sammanslagning af Visby stift med något annat. Men i Visby stift råda säregna förhållanden, som göra en sådan sammanslagning olämplig, hvilket alltid torde vara lätt att visa. Några farliga konsekvenser af en sammanslagning kan jag för min del därför ej finna.

Nu säger man: men man kränker de önskingar, som uttalats från en hel landsända, af en hel befolkning. Här föreligga, som herrarne veta, från Kalmar stift petitioner af både prester och lekmän och med många namnunderskrifter. Man skall, såsom den förste ärade talaren yttrade, icke gå emot ortens önskan. Jag vill dock anmärka, att *en* orts önskingar kunna ju möjligen ställas emot en annan orts önskingar. Från Norrland föreligga icke några sådana masspetitioner som från Kalmar stift. Men från Norrland föreligger först och främst ett energiskt arbete af den nuvarande biskopen. Hernösandsbiskopen, som är en kraftfull, arbetsam och energisk man, skulle säkerligen icke önska, att hans stifts landamären minskades, om han icke såge allvarliga faror i de nuvarande förhållandena, om han icke ansåge, att rätter nöd vore å färde. Samtliga representanter i kamrarne från Norrland torde väl också företräda en ganska aktningsvärd opinion, och jag tror, att man skulle kunna åstadkomma listor från Norrland, lika stora som dem från Kalmar stift. Ja, svarar man, men det hjälper icke saken. Norrlands önskingar minska icke det sår, som man tillfogar Kalmar. Deruti kan ju också ligga något riktigt. Jag för min del vill visst icke underkänna de känslor, som äro uttalade i petitionen, ty dessa känslor hafva uti sig något berättigadt och vackert. Dock tror jag, att man i någon mån får reducera dem så till vida, att det framför allt är presterskapets känslor, som der äro uttalade. Åtminstone skulle det vara egendomligt, om stiftskänslan kunde vara så stark hos befolkningen. Väl kan jag fatta och har jag

*Ifrågasatt
anständ med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

känt församlingsskänslan, i synnerhet om församlingen har en god själs-sörjare. Den kan blifva mycket stark. Men stiftsskänslan har väl för den stora massan af befolkningen något mycket mera abstrakt i sig. Hvad deremot prästerskapet beträffar, kan jag mycket väl förstå och sentera den såsom en ytterst respektabel känsla. Det gäller dock här de nuvarande presterna; för dem kan det vara vemodigt och sorgligt att förlora sitt gamla stift och ingå i ett nytt. Men min tro är, att en kommande generation skulle bra litet känna det. Det är något ensidigt, när presterna i sin petition tala om att deras stift skulle nedläggas och ett våld begås. Det är blott fråga om att de skulle få sin biskop i Vexjö i stället för i Kalmar; och en ny generation, som icke vore van att hafva sin biskop i Kalmar, måtte väl få en lika god stiftsskänsla, om biskopen är i Vexjö. Till Vexjöbiskopen kan man också lita, om han, såsom ju är att antaga, är en karl, som är mån om stiftet; och för honom blir det väl ingen skilnad på den ena och den andra landsändan, som är lagd under hans stift. Jag kan således icke annat än tro, att det ligger någon öfverdrift i detta känslouttryck, ehuru visserligen icke hos det nuvarande prästerskapet. Jag betonar uttryckligen, att jag anser dess känsla vara fullkomligt respektabel, icke hvila på materiella eller ekonomiska skäl, utan vara en varm känsla. Om det nuvarande prästerskapet kan man anse det vara synd. Men jag säger ännu en gång: detta går öfver. Det nya stiftet kommer utan tvifvel att under en kraftfull biskop finna samma trefnad, och då får prästerskapet äfven samma stiftsskänsla.

Man har äfven, särskildt i prästerskapets petition, talat om att de praktiska anordningarne skulle erbjuda svårigheter. Dylika saker, såsom förhållandena med kassor etc., låta dock lätt ordna sig.

Det har vidare talats om att det vore hårdt för läroverket att förlora sin eforus. Ingen nekar, att det för Kalmar läroverk är en förträfflig sak att hafva sin eforus nära. Huru många högre läroverk äro dock icke i saknad af den förmånen, men blomstra ändå. Örebro och Nyköpings läroverk torde icke vara sämre än det i Strengnäs, fastän eforus bor i Strengnäs. Många andra exempel skulle kunna anföras på att dylika läroverk blomstra under goda förhållanden i öfrigt. Faran för läroverket anser jag således icke vara någon faktor, som behöfver tagas med i räkningen gent emot hvad som skulle vinnas.

Den högt ärade talaren på göteborgsbänken nämnde, att det vore att åsidosätta allmän lag att i dag besluta uppskof med tillsättandet af biskop i Kalmar. Men det är klart, att om Riksdagen beslutar och Kongl. Maj:t godkänner ett sådant suspenderande af tjänstens tillsättning, så ligger deri intet olagligt. Det är Riksdagens fulla rätt att fatta ett dylikt beslut. Faran uti, att tjensten någon tid får stå ledig, torde väl heller icke vara så stor, då i Kalmar finnes en domprost och ett kousistorium.

Man har ytterligare talat om att detta blott vore början och att

Hernösands stift behöfde ytterligare delas. Men detta är ett dåligt argument mot att dela det i två stift till en början. Dermed vore i allt fall en högst betydande hjälp gifven Hernösands stift, en hjälp, med hvilken stiftet för närvarande skulle vara synnerligen belåtet.

Jag vill icke gå in på att bemöta alla de öfriga invändningar, som blifvit gjorda. Herrarne hafva hört skälen för och emot; de finnas i kyrkomötets protokoll, de finnas i motioner och petitioner, de finnas i tidningsartiklar, och de hafva också framkommit här i dag. Jag skall blott fästa mig vid ytterligare ett par saker.

Det har talats om att sammanslagningen innebure en fara för Vexjö stift. Den invändningen har jag redan bemött, då jag framhållit, att det nya stiftet svårligen kan blifva besvärligare, men väl måste blifva mindre besvärligt än åtskilliga andra stift. På samma sätt har man sagt, att sammanslagningen skulle vara till skada för läroverken. Men Vexjö stift skulle i alla fall icke få flera läroverk, än som finnes i åtskilliga andra stift.

Det anfördes vidare af en talare på vermlandsbänken, hurusom Kalmar stift grundlades af konung Karl den nionde, som var en utmärkt organisatör och som ville bringa odling och ordning till denna då något försummade landsända. Måne icke samme store konung, om han nu styrde Sverige, också skulle vilja skänka öfre Norrland en lika stark styrelse för den andliga odlingen? Hvad som då gjordes för Kalmar stift, behöfves i dag kanske i ännu högre grad för det öfre Norrland.

Detta, mina herrar, har varit utskottets synpunkter, då utskottet tillstyrkt denna skrifvelse.

Det kan icke falla mig in att tala om det oskyldiga i en sådan skrifvelse, eller att man dermed endast skulle begära en utredning. Jag inlåter mig icke på något spegelfäkteri, utan vill tala rent ut. Emellertid vill jag dock framhålla, att kammaren icke i dag säger sitt sista ord i frågan, utan att det beror på en utredning, hvad kammaren kommer att besluta. Jag betonar dock uttryckligen, att jag dermed icke vill påstå, att det vore blott ett formelt beslut, vi i dag skulle fatta, ty med det beslutet hade vi erkänt möjligheten af en sammanslagning utaf Kalmar och Vexjö stift.

Herr grefve och talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Billing: Det torde nog hafva förvånat äfven andra än mig, att biskopens i Kalmar fränfälle kunnat anses vara en sådan under riksdagen inträffad händelse, att med anledning deraf frågan om Hernösands stifts delning kunnat frambäras i Riksdagen. Det har nog också förvånat flere än mig, att man väckt ett förslag, innebärande en begäran, att Kongl. Maj:t ville vidtaga en åtgärd, som åtminstone, så vidt jag kan förstå, skulle tangera olaglighetens gräns. Ty mig synes det vara ganska klart, att den här föreslagna åtgärden skulle strida, om icke emot kyrkolagens bokstaf, så dock bestämdt emot denna

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

*Upplysning
om
anständ med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

lags anda och mening. Denna min betänklighet har icke häfts genom den siste talarens yttrande, att Konung och Riksdag tillsammans hade rätt att suspendera en kyrkolagsbestämmelse. Det finnes äfven en annan myndighet, som har lika rätt i afseende på kyrkolags stiftande, upphäfvande och suspendering, nemligen svenska kyrkomötet. Dessa erinringar, kunde man säga, borde jag hafva framburit, då här föreliggande motion remitterades till vederbörligt utskott, men jag ansåg icke såsom min skyldighet att då göra det, då jag litade mera på herr talmannens omvårdnad om grundlagens helgd och hans förstånd i grundlagsfrågor än på mitt eget omdöme, och då jag litade på att regeringen icke skulle vidtaga några åtgärder, äfven om de af Riksdagen begärdes, utom för så vidt regeringen ansåg dem vara i öfverensstämmelse med gällande kyrkolag. Om regeringens uppfattning komme att i detta stycke vara en annan än min, vore jag kanske skyldig att misstänka min tolkning vara oriktig. Jag ansåg det icke vara min skyldighet att göra en sådan formel invändning vid remissen och hade icke lust att göra det, då den här föreliggande frågan för mig har en så ofantligt stor reel betydelse, att jag alldeles icke önskar att få den tillbakaskjuten på några formella grunder, äfven om jag på sådant sätt kunde vinna hvad jag skulle anse såsom en seger. Denna fråga bör icke afgöras på grund af formella skäl, utan bör realiteten här vara det talande. Nu föreligger, såsom också den föregående talaren lojalt erkände, frågan om de tvenne stiftens sammanslagning till realitetsbehandling. Det är alldeles uppenbart, att, om kammaren i dag bifaller hvad utskottet föreslagit och Andra Kammaren gör på samma sätt, Riksdagen i sin helhet förklarar, att densamma icke vill motsätta sig en sådan sammanslagning af de båda stiftet, och Riksdagen har gjort mer, ty Riksdagen har med en skrifvelse, sådan här föreslagits, hos Kongl. Maj:t anhållit eller — hvilket är ungefär alldeles detsamma — tvingat Kongl. Maj:t till framläggande af förslag i antydd rigtning.

Här hafva med hvarandra sammankopplats tvenne frågor, den ena: Hernösands stifts delning, den andra: sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift. Huru hafva dessa frågor kommit att sammanföras med hvarandra? Mellan dem finnes intet sakligt sammanhang; ingen saklig grund kan anföras för att Hernösands stift icke må delas utan att dessa tvenne andra stift sammanslås. Inga ekonomiska grunder sammanbinda dessa tvenne frågor med hvarandra. Den nya biskopslönen ligger färdig att utgå af biskopslönerregleringsfonden, och de små kostnaderna för ett domkapitels expedition hafva ingen betydelse. Hvarken i denna eller i Andra Kammaren har något sådant ekonomiskt lika litet som något sakligt skäl anförts. Det är ganska anmärkningsvärdt, att så väl i de inom hvardera kammaren väckta motionerna som i de begge kamrarnes utskotts utlåtanden icke något enda annat skäl anförts för sammankoppling af dessa frågor än det, som ligger i de orden: »de hafva ställts i sammanhang.» Det finnes icke något

reelt sammanhang mellan dem, men man har ställt dem i sammanhang med hvarandra. Huru har detta skett och hvem har ställt dem i detta sammanhang? Formelt sedt kan sägas: det hafva herrarnes motionärer gjort, ty icke en gång i Andra Kammaren föreligger något beslut, som sammanställer delning af Hernösands stift med sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift. Andra Kammaren har visserligen begärt sammanslagning af Visby och Kalmar stift, aldrig af de båda nyss nämnda, men man vet ju dock naturligtvis, att äfven sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift icke skulle möta motstånd i majoritetens i Andra Kammaren önsknings. Men huru förhåller det sig med frågans historia, huru förhåller det sig med Andra Kammarens i detta ärende uttalade önskan? Jag ber få betona och anhåller, att herrarne behagade observera, att i denna fråga Andra Kammaren aldrig stått enig emot Första Kammaren; således: det är icke kammare, som stått enig emot kammare, utan Första Kammaren har stått enig, och vid 1896 års riksdag var med den ense halfva Andra Kammaren. Frågan föll då i Andra kammaren på den förseglade sedeln, och hvar och en vet, att nödvändigheten af den förseglade sedelns brytande berodde derpå, att en ledamot, som ville rösta tillsammans med den blifvande minoriteten, kom för sent fram till voteringsurnan. Detta var 1896. Icke heller 1897 eller 1898 stod Andra Kammaren enig om sin mening, utan var äfven då i det stora hela delad i tvenne ungefär lika stora hälften, ty när minoriteten var som minst, var det icke mer än 33 röster, som skilde densamma från majoriteten. Det hade således endast behöfts 17 röster för erhållande i denna kammare af majoritet för samma uppfattning, om hvilken Första Kammaren var enhällig. Såsom många af herrarne äfven torde veta, berodde utgången af dessa voteringar vid 1897 och 1898 årens riksdagar i väsentlig mån på tillfälliga förhållanden. Jag upprepar det: Andra Kammaren har här aldrig stått emot Första; det är orätt att säga, att så varit förhållandet. Deremot har Första Kammaren upprepade gånger om och om igen stått alldeles enhällig om sin mening.

Nu manar man Första Kammaren i dag att vika icke för en enig Andra Kammare, utan för en ganska obetydlig majoritet af densamma. Finnas skäl härtill? Mången gång har här mot mig rigtats förebråelser, att jag alldeles för mycket har velat jemka och medla mellan kamrarna; man har förebrått mig svaghet att icke kunna stå fast emot Andra kammaren; men aldrig har, under de år jag varit riksdagsman, någonsin någon förebrått mig, att jag i någon fråga önskat ställa kammare emot kammare. När jag nu anser, att Första Kammaren här icke bör vika, är det därför ingen af herrarne, som tror, att detta beror på någon hos mig inneboende lust att ställa kammare emot kammare, utan då jag önskar, att Första Kammaren i detta stycke måtte besluta annorlunda än den Andra, är det med obehag, som jag drifver denna sats. Jag tror, att det är en mycket stor vinst för vårt politiska lif och för landets utveckling, att den ena kammaren

*frågasatt
anstånd med
återbesittande
af biskops
embetet i
Kalmar stift.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

så vidt möjligt fogar sig efter den andra, och att man därför kan och bör gifva vika för medkammarens önskningsar, då ett af tvenne fall föreligger, antingen det, att på ömse sidor finnas för de olika menigarna goda grunder — men i detta fall har för Andra Kammarens beslut aldrig några goda skäl anförts; någon annan grund har icke anförts än denna: så vill jag, och så skall det ske — eller ock det, att den ena kammaren kämpar för intressen och förmåner, hvilka för dem, som denna kammare särskildt representerar, äro värdefulla. Då kan och bör man understundom gifva efter, emedan dessa hafva förmån af ett sådant beslut. Här är icke fråga om något sådant. Ingen af dem, som dikterat Andra Kammarens beslut, har sagt, att något berättigadt intresse, några hänsyn till förmåner för några eller många skulle motivera sammanslagning af de tvenne stiften Kalmar och Vexjö. Ingen har med ett enda ord kunnat antyda, att en förmån för någon människa dermed skulle vinnas. Mina herrar, man skall, kammare mot kammare, låta tala vid sig; man bör förhandla med hvarandra, men man skall icke skrämman hvarandra, icke låta sig skrämman af hvarandra. 1898 års kyrkomöte lät sig skrämman. Jag tvekar icke ett ögonblick att deri söka den hufvudsakliga grunden till den votering, som anställdes om kontraposition vid nämnda kyrkomöte, men Första Kammaren har ingen anledning att nu i detta fall låta sig förmås till ändring af sin ståndpunkt. Det förekommer mig, som skulle det vara ett riskabelt precedensfall att låta något sådant inträffa, ty om här ett vilkor uppställes, för hvilket ingen rationel grund finnes, när skulle icke då vilkor kunna uppställas? Man kunde så hålla fast vid sitt vilkor en à två riksdagar, och så skulle medkammaren vika. Skulle sådant icke vara riskabelt?

Nu säga emellertid motionärerna och utskottet: man bör vika. Jag är alldeles öfvertygad om att samtliga motionärer mer eller mindre känt det påkostande att frambära denna motion, åtminstone tror jag, att den motionär, hvars namn står främst under den i Andra Kammaren väckta motionen, måste känna det så, då han så värtaligt och varmt förut uppträdt emot sammanslagning af de båda ifrågavarande stiftet. Med tanken på Kalmar stift bör det för motionärerna hafva varit påkostande att framställa sitt förslag; men intresset för Norrland har öfvervunnit deras betänkligheter, och det må ingen förtänka dem. Jag har alltid haft och har i denna stund ett lifligt intresse för frågan om Hernösands stifts delning; det veta norrlandsrepresentanterna bäst från föregående riksdagar. I afseende på detta intresse är jag med dem alldeles liksinnad, men jag kan dock icke i allt gilla deras argumentering, ty det förefaller mig, som om den understundom ginge alldeles för långt. Hvad som bereder en stiftsstyrelse arbete, hvad som gör detta större eller mindre för biskop och konsistorium är icke så mycket, icke i hög grad ens, den större eller mindre areal stiftet omfattar; mer betyder folkmängden och mest församlingarnes antal. Vesterås stift är till arealen ungefär tre gånger så stort som Lunds stift,

men detta senare bereder biskop och domkapitel ungefär tre gånger så mycket arbete som det förra, emedan der finnas så mycket flera invånare och framför allt så mycket flera församlingar. En visitation tager lika lång tid, om den hålles i en liten församling som i en vidsträckt, ett besvärsmål öfver ett kyrkostämmobeslut erfordrar lika mycket arbete vid granskningen, kräver lika mycken tid, om församlingen är liten, som om den är stor. Det är äfven klart, att då det talas om Norrlands kyrkliga behof, är det mycket, som skall göras, och icke det enda eller det första nu föreslagna. Men jag vill icke förringa skälen för en delning af Hernösands stift; jag önskar den innerligt, och bestämdt har ingen sörjt mer än jag öfver denna frågas upprepade fall.

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts*

Men är det för ärendets afgörande i en god rigtning nödvändigt att sammanslå de båda stiften Kalmar och Vexjö? För att få denna fråga besvarad böra tvenne punkter klargöras, den ena, huruvida icke utan denna sammanslagning man kan hoppas på delning af Hernösands stift, och den andra, om icke, för den händelse delningen icke kan genomdrivas, andra åtgärder till de kyrkliga bristernas afhjelpande kunna vidtagas. Nu säger man till svar på den första frågan: det är nödvändigt, ty Andra Kammaren gifver aldrig med sig i detta stycke. Ja, mina herrar, huru vet man det så säkert? Mig synes detta svar på den framställda frågan innebära en ringaktning mot de i denna angelägenhet ledande männen i Andra Kammaren. Det innebär ett påstående, att desse icke skulle låta goda skäl slutligen taga ut sin rätt. Hafva vi anledning att uttala en sådan ringaktning om dem? Det finnes ingen af herrarne här framför mig, som med dem haft mera gemensamt arbete i Riksdagens utskott än jag, och den erfarenhet jag har af desse män förbjuder mig att om dem hysa en sådan mening, allra minst *tvångar* den mig att hafva en sådan mening. Jag har en annan erfarenhet af dem. Men om det nu icke går, om det nu dröjer en tid att dela norrlandsstiftet, kunna icke då andra anordningar påtänkas? Ingen kan af mig begära framläggande af ett program, allra minst något i detalj utfördt, och emot hvad jag här säger kan naturligtvis, då det icke varit föremål för noggrann undersökning, rigtas anmärkningar, men jag dristar mig dock till att utkasta en och annan tanke i detta stycke, och detta så mycket hellre, som tankar i samma rigtning framkommit hos kyrkliga myndigheter. Jag tänker mig nu, att till hjälp för biskopen i Hernösand anställdes i de tre nordligaste länen biträden med vidsträckt fullmakt, de må nu benämnas med det ena eller andra namnet, åt hvilka skulle lemnas ledighet, så mycket som erfordrades, från deras öfriga embetsgörömal. Deras egentliga uppdrag skulle gå ut på att anställa förberedande undersökningar, förberedande underhandlingar, afgifva förberedande utlåtanden, inspektera och visitera. Det förestår i Norrland stora organisationsförändringar; prestlöneregleringskomitén kommer alldeles bestämdt att framlägga förslag om delning af många pastorat i Norrland.

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

Dessa ofvannämnda män skulle såsom bekanta med personliga och andra förhållandena i orten kunna göra Hernösands biskop och domkapitlet ungefär samma tjenst med förberedande undersökningar och utlåtanden, som t. ex. en utskottsafdelning kan gifva dess plenum. Önskvärdast vore naturligtvis, det vill jag visst icke bestrida, att med denna organisation också följde en ny stiftsindelning, men skulle jag i detta ögonblick, såsom förhållandena just nu äro, välja mellan nu antydd anordning och tillsättandet af en ny biskop, skulle jag taga den förra. Vidtagandet af en sådan åtgärd, som jag här antydt, och hvilken har rekommenderats inom kyrkomötet, skulle, så vidt jag förstår, icke möta några svårigheter, vare sig frågan behöfver framläggas inför Riksdagen eller icke.

Jag skulle nu vilja vädja till eder, mina herrar, och äfven till motionärerna, om de icke, när åtgärder kunna vidtagas, som äro gagnande för Norrland, skulle vilja understödja sådana för att undgå hvad som här föreslagits med afseende å Kalmar stift. Jag vädjar på detta sätt till motionärerna, då jag är viss, att de känna det motbjudande att frambära hvad här föreslagits gent emot Kalmar stift.

Jag kommer nu till frågan om skadan, som skulle genom en sammanslagning åstadkommas. Föregående talare sade, att ingen skada kunde följa deraf, men för min del är jag viss, att stor skada skulle deraf komma både för Kalmar och Vexjö stift. Representanten på Vexjö läns bank har nyss omtalat, att inom detta stift man i detta hänseende tänker lika med mig, och visst är att ingen med förhållandena i detta stift förtrogen kan bestrida, att dessa skulle skadas genom en förändring. Vexjö stift är redan alldeles tillräckligt stort. Skadan för Kalmar stift skulle jag, äfven om icke befolkningen fäst sig vid densamma, anse bli stor. Tro herrarne, att hvad som tillkommit och varat sedan 300 år tillbaka och ännu är lifskraftigt brytes sönder utan skada? Om ock sådant kunde ske på andra områden, på det religiösa och kyrkliga området äro trädarne ömtåligast, och om de slitas der, blir skadan så mycket större. Men nu är det så, att vi icke äro i tvifvelsmål om hvad Kalmar stifts invånare i detta stycke tänka och känna. Aldrig har väl inför Riksdagen från en landsända, som berörts af en riksdagsfråga, framburits en opinion, så tydlig och stark som i denna fråga. Kom icke och säg, att det blott är presterna, som klaga här. Liksom alla prester hafva äfven alla kyrkostämmor gått till Konungen med bön, att han ville skydda Kalmar stift, och icke blott de kyrkliga myndigheterna, utan äfven landstinget har hos Konungen anhållit om detta skydd, och nu hafva slutligen 22,000 af stiftets invånare begärt detsamma. Skulle Kalmar stifts presterskap hafva magt att förmå hvarenda kyrkostämma, landstinget samt 22,000 af stiftets inbyggare att enhälligt petitionera, så vore det väl det starkaste bevis på att de kyrkliga institutionerna i Kalmar stift äro hållfasta och icke böra nedbrytas. Om sålunda ett plebiscit någonsin blifvit afgifvet i en fråga, så är det i detta fall.

Och hvilka äro nu Kalmar stifts invånares tankar och känslor i detta stycke? Först och främst, det se vi och det veta vi, känna de sig upprörda, de betrakta det, som föreslås, såsom något mot dem orätt tänkt och orätt gjordt. De betrakta det såsom ett våld emot dem, och, mina herrar, hvad är det som karakteriserar en våldsåtgärd? Det är att den saknar rationella grunder och blott bestämmes genom magt; sedan kan åtgärden i öfrigt vara så mjuk och len som helst. Förevärande åtgärd är icke grundad på rätt och billighet, utan på ett makt-språk. Med rätta betraktas den därför af dem den närmast angår såsom en våldsåtgärd, och de fråga: Hvad hafva vi gjort för att detta skulle göras emot oss? Hvad hafva vi förbrutit för att behandlas på detta sätt? Hafva vi förtjent det? Det har säkerligen aldrig under nuvarande riksdagsordning satts i fråga, att man emot en hel orts befolkning skulle tillvägagå på sådant sätt. Hvad tro herrarne att denna befolkning skall tänka om den svenska Riksdagen, om denna tvingar Konungen till en sådan åtgärd, som här ifrågasättes? Det vore att fresta denna befolkning till misstro mot Riksdagen, men det är icke nyttigt att uppväcka en sådan misstro eller hos en hel landsändas befolkning framkalla bitterhet mot de beslutande, mäktiga myndigheterna.

Men det är också en annan stämning, som här gör sig gällande, och den är kanske den starkaste i Kalmar stift: en verklig och djup smärta. Äro nu dessa menniskor enfaldiga, så låt dem vara det, men så enfaldiga äro de, att de älska sina kyrkliga institutioner. Kom icke och säg, att det är blott prester, som *kunna* älska dem. Detta kan sägas såsom ett teoretiskt påstående; faktum är dock, att hela befolkningen visat sig älska denna kyrkliga institution. Om herrarne tänka på sina hemorter, tänka på den religiösa ställningen der, om herrarne kanske med smärta sett, i huru hög grad indifferentism, separatism och sekterism sönderslitit församlingarne, och sedan akta på denna meningsyttring från Kalmar stift, finnen I det icke rörande att se en sådan stämning i en hel landsdel? Om I, mina herrar, hvilket jag skulle önska, hade läst några enskilda bref jag fått under dessa dagar, gifvit akt på den djupa smärta, som i dem uttalar sig öfver hvad man fruktar kunna förekomma vid riksdagen, så skulle herrarne åtminstone icke låta sig påverkas af något försök att förringa betydelsen af den framkomna opinionsyttringen.

Men, säger man, Kalmar stift är så litet, att den föreslagna åtgärden icke skulle göra någon skada. Tror väl här någon, att det för Kalmar-borna skulle ligga någon tröst i att höra, att deras stift är så litet? Tro herrarne, att smärtan minskas deraf? Säg till den lille, åt hvilken gifvits ett smärtsamt slag: »du är så liten, så att det gör ingenting, det går snart öfver.» Tro herrarne det är tröstande? Och säg till den, som tvingas att upplösa sitt hem: »det betyder icke mycket! ditt hem är så litet och du kan lätt få såsom inhyses flytta in i något annat.» Det lilla hemmet är lika kärt, lika värdefullt som

*Ifrågasatt
omständ med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

Ifrågasatt anstånd med återbesättande af biskops-embetet i Kalmar stift. (Forts.) det större. Hade det icke varit så litet, hade man aldrig satt i fråga en sådan åtgärd, men de små böra skyddas, och det hoppas jag att Första Kammaren skall göra.

Ännu några få ord må det tillåtas mig att säga, dervid betraktande frågan från en annan synpunkt, en allmänare kyrklig. Många gånger hafva reformer, om hvilka Kongl. Maj:t, Riksdagens Första Kammare och kyrkomötet varit ense, förkastats, och man har då, om man ock icke kunnat få de förändringar genomförda, som man önskat och ansett vara lämpliga, tröstat sig med, att man dock icke kan taga från den svenska kyrkan hvad den har. Här vill man nu göra uppslag till en ny politik på det kyrkliga området; man vill icke blott förhindra förbättringar, utan äfven förstöra det goda, som kyrkan har. Skulle icke vår tid i kyrkligt afseende hafva tillräcklig kraft att åtminstone taga vara på hvad våra fäder gifvit oss, om den än icke är i stånd att göra några nybildningar? Det föreliggande förslaget är ett försök att lemna ut vår kyrka åt godtycket, men den svenska folkkyrkan är värd en bättre omvårdnad, först och främst för hennes egentliga stora hufvuduppgift och sedan på grund af hennes betydelse för hela vårt folklif. Intet kan ersätta henne. Första Kammaren vill säkerligen vara mån om att hon icke måtte skadas.

Då här icke finnes någon, som vill skada den svenska kyrkan — det vilja visserligen icke heller motionärerna — äfven om han har anmärkningar, berättigade, att framställa mot hennes styresmän, tjänstemän eller ordning; då här icke finnes någon, som icke känner det i hög grad motbjudande att såra en hel landsändes befolkning i dess djupaste och ömtåligaste intressen; då omvårdnaden om de kyrkliga angelägenheterna i Norrland på annat sätt kan ses till godo, än här föreslagits, så hoppas jag, att Första Kammaren skall afslå utskottets förslag, och om jag någonsin med öfvertygelse yrkat afslag på ett betänkande, så är det i denna stund, då jag hemställer, att utskottets förslag icke måtte bifallas.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Nyström, Johan: Det synes vara två saker, hvarom alla talare äro eniga: den ena, att något bör göras för Norrland, och den andra, att det sätt, som här föreslagits, är en högst obehaglig utväg. Jag har precis samma uppfattning i dessa saker. Jag vill därför icke säga ett enda ord mot Kalmar stifts bestående. Den tanken, att det måste bort, sårar äfven min känsla. Det är utan tvifvel också detta, som har gjort, att många af de talare, som uppträdt mot afskaffandet af Kalmar stift, just vändt sig till sina åhörare känslor, och det icke minst den siste talaren. Men, mina herrar, det finnes tillfällen, då vi icke kunna följa våra känslor, då öfver dem står någonting, som heter den kalla nödvändigheten, och fråga är, om vi icke nu stå inför en

sådan casus. Här har sagts, att så icke skulle vara förhållandet. Andra Kammaren skulle ju möjligen kunna komma att gifva efter. Men här ha icke framlagts några bevis för den satsen, som saknar all grund, om man tänker på Andra Kammarens ställning till denna fråga. Ty denna har utvecklats sig i den riktningen, att nu sannerligen icke finnes något skäl för det antagandet, att Andra Kammaren skulle vilja vara med om ett trettonde stift. Under sådana förhållanden stå vi inför hvad jag nyss kallade den kalla nödvändigheten, att antingen låta Norrland vara såsom det är eller också skaffa undan Kalmar stift, såsom här är föreslaget. Och då blir frågan: hvilket är nödvändigare? Ja, mina herrar, vore det här endast fråga om att lätta expeditionsgöromålen för Hernösands konsistorium, då skulle jag icke skänka min röst åt denna sak. Vore det så, som det står här i en petition, som ligger på våra pulpeter, att det vore fråga om att åt en landsdel förvärfa en fördel, som skulle tagas ifrån en annan landsdel, icke heller då skulle jag rösta för denna sak. Men här är fråga om något annat, något högre. Här är icke fråga om en svensk landsdel, utan här är fråga om Sveriges egen fördel, Sveriges eget bästa. Det är icke fråga om att gynna Kalmar eller Hernösand, utan det är fråga om att, då kortsyntheten icke vill gå in på någon annan utväg, offra något, som man gerna vill hafva kvar, för att rädda något, som är viktigare. Norrland är en gränsbygd, och det är gammal svensk politik att icke blott genom fästningar och vapen, utan äfven genom kulturanstalter binda gränssorter med moderlandet. Af detta skäl skapades en gång Lunds universitet, och åtskilliga af våra stift hafva från början varit gränsstift. Samma politik följes än i dag i andra länder. Då Tyskland eröfrat Elsass, skyndade det att upprätta universitet i Strassburg och donerade detta universitet så rikligt, att det är ett af de rikaste i Tyskland. På sådant sätt ville man binda denna landsdel vid Tyskland. Här är fråga om detsamma. Här gäller det att sätta en andlig förpost mot det inträngande finska språket, att värna vårt land så, att vi icke der uppe till sist få ett svenskt Schleswig. Då man har denna blick på tingen, framträder åtminstone för mig alldeles självklart, att det blott finnes en möjlighet att vinna detta fosterländska mål, blott en myndighet, som härvidlag förmår göra motstånd, och det är den biskopliga myndigheten. Denna tankegång är ganska självklar för den, som känner den svenska kulturens historia och vet, att biskoparne just varit de, som brutit väg för denna kultur och varit dess högste ledare.

Nu säger oss visserligen en biskop, att ett dylikt andligt försvarsarbete lika väl kan utföras af en stiftsprost. Jag vågar dock protestera mot detta påstående, ty en stiftsprost — han må vara hur skicklig och lämplig i öfrigt som helst — saknar dock *en* sak, som endast en biskop har, och det är den auktoritet, som ligger i sjelfva biskopsembetet och biskopsnamnet, en auktoritet, som förvärfvats af de lysande män, som i forna dagar burit detta namn, och som upp-

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
Forts.)*

Ifrågasatt anstånd med återbesättande af biskops-embetet i Kalmar stift.
(Forts.)

rätthållits af de män, som i våra dagar äro desses efterträdare. En sådan auktoritet kan icke vinnas af en prost, man må nu kalla honom stiftsprost eller länsprost. Till hans åligganden skulle egentligen höra att vara ett slags förberedande hjälp åt biskopen, men han skulle alldeles icke vara i en ställning, som skulle sätta honom i stånd att föra öfverbefälet i den försvarsstrid, hvarom deruppe är fråga. Under sådana förhållanden synas mig alla de invändningar, som här blifvit framställda, vara skäligen obetydliga, och många af dem äro också, om man granskar dem närmare, påtagligen framkomna mera af brist på argument än för att stärka den sak, för hvilken de framställts. Det der talet om våldsåtgärder, då det endast är fråga om en ny administrativ indelning, synes mig vara ett tal utan grund. Man ändrar socknarnas gränser, utan att det talas om några våldshandlingar, och likväl är sockenindelningen oftast mycket äldre än stiftsindelningen.

Det talas mycket om och göres mycket affär af de inlemnade petitionerna. Det är märkvärdigt att höra dessa petitioner framställas såsom så tungt vägande af personer, som säkerligen, om det gälde rösträttspetitioner, icke skulle skatta de många namnen synnerligen högt.

Det har bland annat påståtts af en talare, att om man gjorde såsom här är föreslaget, skulle det kunna medföra, att när nästa gång ett nytt stift behöfdes i Norrland, skulle ett annat stift blifva utstruket i södra Sverige. Så kan man säga, om man vill göra en »deductio in absurdum», men man kan också göra en annan sådan deduktion. Motståndarne till Hernösands stifts delning säga, att stiftet kan styras med tillhjälp af stiftsprostar; men visade sig detta kunna ske i Norrland, hvarför skulle de ej kunna användas äfven i södra Sverige? På detta sätt kunde exemplet från Norrland blifva farligt för biskopsvärdigheten i hela landet. Jag säger detta såsom bevis på att en dylik deduktion icke precis bevisar så mycket.

Då man säger, att det lilla hemmet är lika dyrbart som ett stort hem, så är det mycket sant, men det är icke fråga om att köra ut någon ur hans hem, utan det är endast fråga om en öfverflyttning från ett litet hem till ett större, och det är dock någonting helt annat.

Mina herrar, tiden är långt framskriden. Jag skall därför ej sätta kammararens tålmod på längre prof, utan ber att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Törneblad: Då den siste ärade talaren började sitt anförande med att framhålla den »kalla nödvändigheten», hade han kanske med en liten förändring i orden i stället bort tala om den »så kallade nödvändigheten», ty längre kan jag för min del icke komma för närvarande, särskildt då det gäller *det* beslut, som kammararen skall fatta i dag, nemligen att aflåta en skrifvelse om utredning i en fråga, hvars utredning på förhand förklaras skola gå i en viss riktning. Skulle det nemligen vara något tvifvel hos någon af kammararens ledamöter,

huruvida en så pass neutralt hållen klän och motivering som utskottets, i sjelfva verket icke innefattar förord för en sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift, så tror jag, att det tviflet har blifvit skingradt genom det öppna uttalande, som utskottets förnämste målsman gjorde, då han talade om att i sjelfva verket, i realiteten, hade man här opinerat eller skulle man opinera för möjligheten af en sammanslagning, och detta, märk väl, *innan* den af Kongl. Maj:t begärda utredningen kommit och lagts på kammarens bord, någonting som icke öfverensstämmer med hvad en talare i Andra Kammaren för ett par år sedan yttrade, då han sade, att dylika frågor om sammanslagning af stift icke böra göras på enskildt initiativ. Man svarar: det afgöres icke. Jo, det afgöres i sjelfva verket

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

Hvad nu beträffar möjligheten af sammanslagning eller af den nya administrativa indelningen, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att en administrativ indelning ställer sig helt annorlunda, då den skall bryta flera hundra års häfd, än då den företages *på* nya och *i* nytillkomna områden. Är Kalmar stift litet, så kan man ju icke annat än erkänna, att detta, i synnerhet efter de herrars uttalanden, som icke kunnat nog framhålla episkopatets betydelse, är en *fördel* för stiftet. Tager man denna fördel från stiftet, skadar man naturligtvis stiftet. Och det är en fördel, det tror jag mig kunna bestyrka, till följd af min kännedom af förhållandena i Kalmar. Jag vet mycket väl, att på 1800-talet utvecklades detta stift så betydligt, att det är ingen jämförelse mellan hvad det var på 1820—1830-talet och hvad det är nu i slutet af det sekel, som vi hålla på att lyfta — och hvarför? Jo, just därför, att den episkopala eller stiftsstyrelsen i det lilla stiftet har kunnat tillgodose de tre olika grupper af befolkning, som i stiftet förefinnas. Det har med full rätt sagts af en talare i kyrkomötet, sjelf kyrkoherde på Öland, att stiftet innehåller tre särskilda klasser af folk: skogsbygdens befolkning, kustbefolkningen och så slutligen öländingarne. Detta är fullkomligt rätt, och för hvar och en, som känner förhållandena, står det klart, att dessa tre klasser måste så småningom samarbetas, och särskildt hvad Ölands-befolkningen angår, skulle en förflyttning af stiftsstyrelsen från centralpunkten Kalmar till Vexjö för densamma medföra olägenhet och skada. Väger man nu deremot hvad som är ifrågasatt för Hernösands stift, måste man fråga sig sjelf: skall blotta tillvaron af biskop och stiftsstyrelse i Luleå råda bot för alla de missförhållanden, som finnas i Hernösands stift? Nej, svarar jag med den talare i Andra Kammaren under 1898 års riksdag, som yrkade afslag på den då ifrågasatta stiftsindelningen, det vinnes icke blott genom den åtgärden. Det har i en motion till kyrkomötet uppgifvits, att 18 nya pastorat, 60 nya biträdande presterliga befattningar, komministraturer m. m. och 40 nya kyrkor och kapell behöfdes för Hernösands stift. Då får jag säga, att gifver man nu blott en stiftsstyrelse, är det icke detsamma. Men, säger man, stiftsstyrelsen skall småningom åstadkomma allt detta. Det går lång-

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

samt kanhända, men det går ändå. Om man då under tiden inrättar stiftsprostar eller inspektörer eller hvad man vill kalla dem, så blifva de förgångstrupper, icke de sämsta trupperna, såsom en talare benämnde dem. Att man sedermera skulle kunna tänka på att i andra stift tillämpa något dylikt, det vill jag icke tro, ty förhållandena äro helt olika.

Hvad beträffar brytandet af en ny bana och befrämjandet af en ny odling, så — med all aktning för hvad den siste talaren har sagt om våra biskopar såsom förgångsmän i den vägen — behöfver jag icke erinra herrarne om att den utveckling, som nu håller på att bryta sig fram i Norrland, har kommit från andra håll, och kanske till och med motionärerna kunde i det fallet lemna erkännande åt hvad jag har sagt. Denna utveckling blir småningom så mäktig, att den kommer ej blott att bryta bygd, utan kanske äfven att bryta motstånd. Ty i samma mån som den norrländska odlingen tilltager i betydelse, och folkmängden tilltager i täthet, blir det svårt att vidhålla motståndet emot den nya styresmannen, i synnerhet om han är föregången af andra, som hafva förberedt jordmänen för honom. Jag är således icke alls öfvertygad, att Andra Kammaren i all framtid skall hålla på sitt vilkor i detta fall, så vida icke de krafter, som hafva talat emot episkopatet i allmänhet, få öfverhanden, men det är naturligtvis ingen, som fruktar eller vill det, i denna kammare. Jag antager således, att förhållandena kunna ändra sig, men hvad jag *vet* är, att om Första Kammaren i dag beslutar bifalla utskottets betänkande, då finnes *ingen* möjlighet att bryta Andra Kammarens motstånd. Går Första Kammaren in på utskottets förslag, då har den erkänt, att det är omöjligt att lösa frågan på annat sätt. Att nu icke tillsätta en ny biskop efter den nyss aflidne, kan visserligen föra frågan framåt, men det är icke något *nödvändigt* medel, ty för den, som vill i framtiden hafva en sammanslagning, ställer det sig klart, att en sammanslagning kan åstadkommas, äfven om en ny biskop tillsättes. Det är sant, att det är en penningfråga. Under den tid, han är biskop, kan en sammanslagning icke effektivt ske. Men den kan, om den befinnes vara nödvändig, hvilket jag icke tror, eller lämplig, hvilket jag icke heller tror, åstadkommas sedan biskoparnes lönereruleringsfond under färre eller flere år har betalt 10- à 11 tusen kronor till denna biskopslön. Det är ju en summa, som kan anses stor, men i jämförelse med vår budget spelar den en mycket liten rol. Hurudan är deremot dess rol och betydelse, om man väger den emot den stämning, som råder hos befolkningen i Kalmar och Vexjö stift? Vi hafva från båda stiften hört uttalas protester mot sammanslagningen. Man må nu vid petitionen fästa hvilket afseende som helst, så kan man dock icke neka, att det i detta fall ligger en viss betydelse i hvad som framställts. Denna betydelse må nu grunda sig på en mer eller mindre utvecklad stifts-känsla eller på kännedom om förhållandena inom stiftet, så är det dock en tillräcklig anledning att taga

folkstämningen i öfvervägande, då man ju icke är stäld inför nödvändigheten att besluta om en framlagd proposition, utan helt enkelt skall bestämma sig för om man skall *sjelf* taga initiativ och ett afgörande initiativ i frågan. Jag skall icke begagna de starka uttrycken om våldshandling och rättskränkning, men jag skall tillåta mig säga, att det kan icke förnekas, att hvad nu ifrågasatts kommer att kännas *hårdt* för befolkningen.

För att man skall besluta sig för en åtgärd, som anses vara hård, bör man hafva tillräckliga skäl att taga ett initiativ i den rigtningen.

Äro då tillräckliga skäl anförda för att vi nu i denna stund skola taga ett sådant, som gifvet blir ödesdigert? Derpå svarar jag utan tvekan nej, och på den grunden yrkar jag afslag på utskottets hemställan.

Herr Sandberg: Herr vice talman, mina herrar! Det finnes ett gammalt väl känt, om icke just välkänt, men mycket mäktigt sällskap, som har till grundsats, att »ändamålet helgar medlen». Denna grundsats synes man vilja tillämpa i förevarande fråga. För att förskaffa öfre Norrland särskild biskop och särskild stiftsstyrelse vill man begå det våldsdådet att beröfva sydöstra Småland och Öland förmånen af egen kyrklig styrelse, en förmån, som denna landsända egt i 300 år och hvilken den icke på något sätt förverkat. En af de förnämste talarne på motsidan, herr von Friesen, tycktes icke vilja tillerkänna någon vikt åt andra petitioner än dem, som ingått från presterskapet. Han nämnde icke ens, att landstinget, der ingen prest var medlem, enhälligt ingått med en petition: äfven den sista, under tecknad med 22,000 namn, af hvilka den vida större delen tillhörde bofaste personer hade ej heller någon vidare betydelse.

Frågans ställning är den, att regeringen, Första Kammaren, kyrkomötet upprepade gånger bifallit förslag om Hernösands stifts delning utan villkor, och jag för min ringa del har aldrig motsatt mig denna delning, men då frågan sista riksdagen var före, beslöt Andra Kammaren med en ringa pluralitet af ett par 10-tal röster att vid sitt bifall fästa villkoret af tvenne andra stifts sammanslagning. Nog kan man väl förstå, att denna pluralitet af ett par tre tiotal personer utgjordes af sådana, som icke älska vår svenska kyrka och allra minst biskopsinstitutionen. Af enskilda bref, som jag erhållit i massa, framgår, att stämningen i Kalmar stift är i högsta grad upprörd. Å befolkningens inom Kalmar stifts vägnar vågar jag därför på det en-trägnaste bönfälla hos Första Kammaren, att den icke måtte bifalla en åtgärd, som enligt denna befolknings åsigt är en kränkning af dess väl förvärfvade rätt, hvilken den icke på något sätt gjort sig ovärdig. Jag yrkar afslag.

Herr von Möller: Eftersom jag tillhör dessa förkättrade motionärer, har jag låtit anteckna mig för att i min ringa mån försvara mig.

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)

Det har här i dag mot oss och dem, som dela vår uppfattning, färlts både många och ampra ord. Jag vill derom säga, att om ock de saknat det attiska saltet, har nog kryddan funnits, fast den varit mera stark än *väl vald*. Hvarför skall, då det är fråga om kyrkliga saker, diskussionen så ofta antaga en så *besk* karakter, och hvarför mot personer, som hysa en annan uppfattning, använda sådana vackra epitet, som i dag blifvit fälda om motionärerna, utskottet, Andra kammaren och kyrkomötet? För en stackars motionär som mig kännes det *dock* glädjande att åtminstone befinna sig i så godt sällskap af olyckskamrater som de nyssnämnda, och man får söka taga de hårda tillmälena med resignation. Jag skall bedja att af det lilla florilegium, som jag varit i tillfälle att samla, upptaga en och annan praktblomma. Vi hafva hört talas om »väldsåtgärd» — detta ord har i dag användts nästan till trivialitet —, om »olaglighet», »orättfärdighet», »en brännande gåfva, som nog Norrland skulle hysa samvetsbetänkligheter att mottaga» o. s. v. Den siste talaren nämnde äfven det berömda »Jesu sällskap». Aldrig hade jag tänkt mig, att vi eller åtminstone ledamöterna af det högvördiga kyrkomötet skulle komma att stämplas som jesuiter. En af de föregående talarne sade, att det enda skälet för den föreslagna operationen var: »så vill jag, och så skall det ske», d. v. s. meningen var, att en fullkomligt oförnuftig vilja stode bakom; ty om det icke finnes någon djupare innebörd i min vilja, när jag säger: *jag vill*, så ledes viljan icke af ett förnuftigt motiv. Jag har, innan jag skref mitt namn under motionen, sökt sätta mig in i frågan, så godt mina svaga krafter tillåto. Jag har med ganska stort intresse och omsorg tagit del af förhandlingarna både inom Riksdagen och vid 1898 års kyrkomöte, och jag ansåg, att vi stodo inför den frågan: hvad *kan* och *bör* här göras? Andra Kammaren vill icke medgifva några flera biskopsstifts inrättande. Hvad är då att göra? Låta saken förblifva på sin gamla ståndpunkt eller besluta hvad motionärerna hafva föreslagit? Jag undertecknade motionen och, jag måste bekänna, det föreföll mig hvarken »påkostande» eller »motbjudande», ty jag anser det icke vara motbjudande att göra, hvad jag anser vara öfverensstämmande med min pligt samt vara klokt och rätt. Ej heller har jag låtit »*skrämma* mig dertill liksom kyrkomötet, hvilket eu föregående talare framhöll som ett varnande exempel». Jag tror dock att vid detta tillfälle fick denne svar på tal, ty såsom herrarne möjligen erinra sig, användes mot slutet af diskussionen äfven då ganska hårda ordalag. Då begärdes ordet af herr Wennerberg, som i dag ledsamt nog af sjukdom är hindrad vara här. Han sade: »Då en talare före mig fått uttrycka sin mening, kan jag icke underlåta att säga, att jag med stor ledsnad åhört det af ordföranden hållna anförandet. Det stannade icke vid att framhålla talarens mening, utan det gick till ett öppet klander af hvad andra ledamöter inom kyrkomötet, som varit af annan mening än han, vågat säga. Detta stämpelades såsom oförnuft, okyrklighet och likgiltighet såväl för vår kyrka

som för dess tjänare. Särskildt de två första anklagelserna kommer jag väl ihåg, ty de rörde mig djupt. Vi äro här för att diskutera viktiga frågor, men icke för att mottaga skrapor. Det är onekligen en anklagelse vi fått röna, mot hvilken jag på det bestämdaste protesterar, och som jag anser, att vi icke ens få mottaga med tystnad. Lika väl som hvar och en får underkasta sig majoritetens beslut, lika väl är jag beredd att göra det, äfven om jag, liksom de flesta andra, förutser, att majoriteten skall tillfalla just den mening, som jag icke biträder. Jag begagnar därför detta tillfälle att både å egna och mina meningskamraters vägnar inlägga en protest mot ett sådant sätt att i diskussionens sista ögonblick föra ordet. Här fick biskop Billing svar på tal, och jag har naturligtvis ingen som helst befogenhet att träda inom skrankorna för kyrkomötet, fast vi af honom hört, att detta »*lät sig skrämma*» till hvad det gjorde. De orden få stå för hans räkning.

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

Eftersom jag håller på med denna axplockning, beder jag att få anföra några uttryck från en uppsats i en af våra mera konservativa tidningar. Det har enskildt sagts mig, att författaren är en prestman, men jag har för min del svårt att tro, att en sådan mans pennna kunnat doppas i ett så pass grumsigt bläckhorn. I fråga om de ord, hvar med utskottet i slutet af betänkandet sammanfattar sina motiv heter det: »så ungefär lyder i hela sin *cyniska enkelhet* klämman»; vidare talas om »*hotet* om stiftets indragning som en *upprörande våldshandling från fiendesida*». — »Hvar och en vill befalla öfver sin tjänare». — »Att det sistnämnda *tyrannbudet* utgått från en korporation, som är tillsatt för att framför allt värna folkets rätt och sjelfständighet, gör ingalunda jemförelsen dervidlag mera favorabel för vår Andra Kammare». — Nu finnas emellertid tryggande garantier emot dylika försök att slå in på de *orättfärdiga trängsätgärdernas väg*. — Om Andra Kammaren skulle vilja framhärda i sin gamla, *oförsvarliga* hållning i denna fråga», så skola vi vara förvissade, att Första Kammaren icke skall tillåta »en *oblyg köpslagan* af ifrågavarande beskaffenhet på tredje mans bekostnad». Och slutligen talas om den eventuella riksdagsätgården såsom en »*ovärdig kompromiss-skrifvelse*». Detta är just icke synnerligen vackra ord och det förvånar mig, att sådana ord ansetts lämpliga vid behandlandet af en fråga af så allvarlig art och att de kunnat framkomma i denna tidning. Emellertid vi hafva blifvit utsatta för ganska grava beskyllningar, men vi få taga det med ro. För min del anser jag mig icke hafva gjort något orätt, då jag förut pröfvat och skärskadat frågan så godt jag kunnat; jag har åtminstone mitt samvete fredadt.

Här talas om att det icke finnes något sakligt sammanhang mellan sammanslagningen af Kalmar och Vexjö stift och delningen af det norrländska stiftet. Men jag beder få erinra om Första Kammarens beslut af 1893 och den deraf föranledda skrifvelsen angående *sammanslagning af Kalmar och Visby stift*, och då ansåg ju således Första Kammaren en stiftssammanslagning lämplig. Herr Sæve förklarade.

Ifrågasatt anstånd med återbesättande af biskops-embetet i Kalmar stift. att han motsatte sig sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift, och stälde i utsigt, att det i en framtid kunde behövas att hafva detta stift reserveradt för att sammanslå det med delar af Lunds och Linköpings stift. Jag frågade då: blir detta icke en lika stor våldshandling mot dessa delar af Lunds och Linköpings stift? Mig synes det åtminstone så!

Biskop Billing talade äfven om, huru stort Lunds stift är, och att det kräfde ungefär tre gånger så mycket arbete¹ som andra stift. Detta är naturligtvis mycket påkostande för biskopen, dock förefaller det mig egendomligt, att hans tid kan medgifva honom att en tredjedel af året uppehålla sig vid riksdagen, dessutom vistas vid komitéer m. m. utan att själfva stiftets styrelse skall lida deraf. I sammanhang härmed beder jag få erinra om hvad 1859—1860 års allmänna ekonomi- och besvärskommitté yttrade i anledning af väckta motioner om indragning af biskopsambetena med undantag af dem i Upsala, Lunds och Hernösands stift. Yttrandet bevisar, att denna tanke icke är ny, utan att en sammanslagning af stift icke alls ansågs höra till omöjligheterna; då föreslog nemligen utskottet en indragning af åtskilliga biskopsdömen, och jag fruktar, att dess uttalande lägger orden i munnen på de personer, som möjligen skulle önska en mera allmän indragning af dessa embeten. Om man skulle följa de herrars råd, som föreslagit att i stället för att dela Hernösands stift, skaffa biskopen ett biträde, synes mig konsekvensen kunna blifva farlig nog; anser man nemligen, att den andra biskopen i Norrland är öfverflödig och att ett biträde ersätter honom, synes följden kunna blifva den, att man säger: hvad skola vi med några biskopar alls? Detta är också ungefär 1859—1860 års allmänna ekonomi- och besvärskommittés uppfattning, och det motiverar sin framställning med bland annat följande ord: »An-norlunda måste det dock blifva i samma mån biskoparne läto sig dragas från sitt egentliga kall och visade sig företrädesvis egna tid och krafter, icke åt hvad deras embeten förnämligast tillhörde, utan åt ett för detsamma främmande uppdrag, som blifvit med biskops-embetet förenadt. Ett sådant var den rättighet och skyldighet att deltaga i folkrepresentationens förhandlingar, som varit och är Sveriges biskopar lemnad. En naturlig följd af den ställning, presterskapet inom representationen intager, var dock detta uppdrag för själfva biskopsinstitutionen oväsentligt och det hade tilläfsventyrs varit både för denna och kyrkan lyckligt, om det städse sålunda af embetets innehafvare betraktats. Verkligheten har dock visat något annat.» Är det icke, såsom jag sade, farligt att slå in på den väg, herr Wellander vid 1898 års kyrkomöte angaf. Det har i många år i Första Kammaren och vid Riksdagen talats mycket om nödvändigheten af Hernösands stifts delning, men nu tyckes opinionen vara en annan; nu anser man, att man mycket väl kan reda sig med dessa stiftsprostar. Jag vet icke, huru man tänkt sig arbetet vid själfva domkapitlet, ty stiftsprostarne skulle ju alltid inkomma med sina berättelser

till domkapitlet och der skulle naturligtvis luntorna växa, och biskopens tid komme väl att tagas i anspråk lika mycket som förut. Jag känner ej, huru man tänkt sig detta. En aftontidning för i förgår spelar ungefär med samma stråke, då den talar om den afsevärda förbättring, som i kyrkligt hänseende anses komma att vinnas genom delning af Hernösands stift. »Är man då så alldeles säker om detta?» frågar denna tidning. »Hvad vore vunnnet, om man finge Hernösands stift deladt?» Jo, svarar tidningen bland annat, »att presterskapet i det nordligaste stiftet skulle känna sig kränkt i sin nuvarande rätt att vid äldre år kunna söka ned i de sydligare delar, som skulle genom den nya stiftsgränsen stängas för dessa; att på grund häraf nya prester skulle afskräckas att ingå i detta stift så att prestbristen, redan nu tryckande i Hernösands stift, skulle lätt blifva odräglig i ett Luleå stift, så länge förhållandena der icke hunnit genom kulturen förbättras. Härtill kommer att man alls icke, dermed att man bildar ett stift, har garanti för att finna mannen, som der skulle passa såsom chef. En af våra vauliga biskopar i Luleå skulle kanske kunna göra mycket mindre för det stiftet än den nuvarande energiske och kraftige Hernösandsbiskopen förmår göra för det hela.»

*Ifrågasatt
anständ med
återbesättand-
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

Mine berrar, hvad menas med en »vanlig» biskop? Efter mitt enfaldiga sätt att se saken är det åtminstone icke någon kompliment åt herrar biskopar. Jag skulle i stället vilja anbefalla epitetet *ovanlig* såsom mera artigt, och i sådan händelse skulle väl hvilken som helst af våra biskopar passa der uppe i »Luleå stift. Jag lemnar emellertid denna tidsnings argumentation åt sitt värde. Herrar Nyström och von Friesen hafva ju framhållit de sakliga skälen, så att jag icke längre vill upptaga Kammarens tid. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hasselrot: Norrland och Norrlands utveckling såväl i materiel som kulturel rigtning har städse inom Riksdagen, utom norrländingarne sjelfva, haft många varma och upprigtiga vänner, och till dessa har jag räknat mig. Det har också under de senare åren i mångfaldig rigtning gjorts mycket för Norrland, och jag hoppas, att så fortfarande måtte blifva förhållandet.

Hvad nu särskildt den fråga, som föreligger, eller angående delning af Hernösands stift, beträffar, så finnes det säkerligen ingen ledamot i denna kammare, som icke i sin mån vill arbeta för förverkligande af detta önskemål för Norrland, men — icke med hvad medel som helst. Det går icke för sig att proklamera den satsen, »att ändamålet helgar medlen». Det medel, som här är ifrågasatt, nemligen sammanslagningen af ett gammalt stift med ett annat sådant, anser jag, för min del, vara ett förkastligt medel. Man må begagna det ena eller det andra uttrycket om denna åtgärds beskaffenhet, säkert är, att den komme att för den befolkning, som der lefver, kännas synnerligen bitter och kränkande. Men, säger man, det är det enda medlet,

frågasatt
omständ med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)

och sålunda måste det tillgripas. Enligt mitt förmenande är förhål- landet icke sådant. Riksdagens historia visar mer än väl, att kam- rarne i andra och långt vigtigare frågor än denna länge stått med skilda åsigter, men att förhållandenas magt gjort, att än den ena än den andra kammaren böjt sig för dessa förhållanden, och slutligen har ett godt resultat vunnits. Jag vet icke, hvarför man icke skall kunna hoppas, att så blir förhållandet äfven i denna fråga. Den starka ut- vecklingen af förhållandena i Norrland bör väl göra sig så kraftigt gällande, att Norrlands billiga anspråk härutinnan tager sig rätt förr eller senare.

Men det medel, som nu skulle användas för att tidigare nå målet, delningen af Hernösands stift, hvad betyder det? Jo, mina herrar, det betyder dödsdomen öfver en gammal vördnadsvärd och med kärlek omfattad institution, som verkat utmärkt fördelaktigt och välsignelse- bringande under bortåt 300 år; och detta betyder icke litet. För mig förefaller den omständigheten tillräckligt vigtig för att man icke annat än i yttersta nödfall skall tillgripa en sådan utväg, och något sådant nödfall föreligger icke.

Nu har man, då man talat om befolkningens önskan att vinna skydd för sin stiftsstyrelse, låtit påskina, att man icke behöfver så mycket fästa sig dervid, och att det är egentligen presterna, som satt agitationen i gång, hvarjemte man jemfört dessa petitioner med peti- tionerna om allmän politisk rösträtt. Härutinnan har man icke rätt. Det har petitionerats icke blott ifrån presterskapet, utan år 1898 peti- tionerade alla stiftets kyrkostämmor och hela landstinget enhälligt, och nu har ett antal af omkring 22,000 namn samlats på en relativt kort tid, hufvudsakligen bland hemmansegare och den öfriga bofasta befolk- ningen. Hvad kan man begära mera? På mig har det gjort ett både rörande och imponerande intryck. Hvad är det då denna befolkning begär? Begär den några nya förmåner, begär den att få någonting af Riksdagen? Nej. Den begär endast ödmjukt att få skydd för sina fäderneärfda rättigheter, och jag är förvissad, att Första Kammaren icke skall neka den detta. Första Kammaren har en i ordets bästa mening konservativ uppgift. Icke så, att allt, som är gammalt, skall man ovillkorligen hålla på, utan när det gamla blir föråldradt och bristfälligt, byt då ut det emot någonting annat och bättre, men så länge en institution som denna omfattas med så mycken kärlek och förtroende, som nu är förhållandet, och så länge den verkar så för- delaktigt, som stiftsstyrelsen inom Kalmar stift, så länge förtjenar den att hållas uppe. Jag vågar därför till Kammaren framställa en ödmjuk och vördsam hemställan, att Kammaren icke måtte svika den förhopp- ning vi sätta till Kammaren.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Cederberg: Då jag undertecknade denna motion, leddes jag icke af den jesuitiska satsen, som här uttalats och kastats emot vän-

nerna af förslaget, nemligen att »ändamålet helgar medlen». Det var tvärtom en annan sats, som ledde mig, nemligen det gamla ordspråket: »nöden har ingen lag».

Men hvad innebär då motionen? Man har tvistat derom och gifvit olika tolkning åt densamma. För mig betydde den och betyder den en anhållan, att regeringen ånyo skall framlägga för Riksdag och kyrkomöte frågan om Hernösands stifts delning. Den innebär vidare en önskan derom, att vid framläggandet af förslaget ånyo skall fogas en utredning, utvisande, huruvida Kalmar och Vexjö stift möjligen skulle kunna sammanslås och man derigenom lättare erhålla en ny biskop i Norrland. Men den innehåller, enligt mitt förmenande, *icke* en ovilkorlig begäran derom, att regeringens förslag skall upptaga detta såsom ett villkor. Visar regeringens utredning, att en sådan sammanslagning af stiftet är möjlig, då är Riksdagen, om den aflåtit skrifvelsen, bunden att acceptera det förslaget. Men visar Kongl. Maj:ts utredning, att detta icke lämpligen kan ske, då är Riksdagen icke bunden att fordra en sammanslagning af de två stiftet för att få ett nytt stift i Norrland. Detta är meningen med motionen, som jag fattat den, och jag betviflar, att den kan annorlunda fattas.

För öfrigt, mina herrar, ber jag få understryka, hvad den ärade talaren på hallands-bänken i förbigående yttrade, att nemligen år 1893 beslöt denna kammare faktiskt en skrifvelse till Kongl. Maj:t, i hvilken skrifvelse begärdes en utredning rörande sammanslagning af tvenne stift. Det var då icke fråga om Kalmar och Vexjö stift, utan om Kalmar och Visby stift. Här har principiellt talats i dag emot all sammanslagning af stift, därför att denna vördnadsvärda, gamla, nödvändiga och kloka institution icke bör rubbas. Betyder då sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift i *principiellt* hänseende — i det hänseende, som motståndarne till förslaget talat om i dag — något annat och mera än som begärdes i denna skrifvelse? Nej, enligt min tanke är det alldeles samma sak, och följaktligen måste alla dessa hårda ord, som äro rigtade emot Andra Kammarens majoritet, emot kyrkomötets minoritet och motionärerna, med lika skäl rigtas emot Första Kammarens uttalande år 1893.

Herr greve och talman! Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Friherre Åkerhielm: Jag skulle, för min del, lifligt beklaga, om Första Kammaren skulle frånträda den standpunkt, kammaren vid trenne riksdagar intagit i nu föreliggande fråga. Att detta skulle komma att ske genom ett bifall till utskottets betänkande har redan påvisats af föregående talare, och det synes mig alldeles uppenbart, att så blefve förhållandet. Vål har det sagts, att den skrifvelse, som nu är ifrågasatt, icke skulle komma att binda en kommande Riksdags handlingsfrihet, men någon tvekan synes mig ej kunna råda derom, att, om kammaren beslutar aflåtande af en skrifvelse med den motive-

*Ifrågasatt
anstånd med
alterbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ansländ med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

ring och den hemställen, utskottets förslag innehåller, så har kammaren också tagit på hand att bifalla en eventuel proposition om Kalmar stifts sammanslagning med annat stift.

Hvarför skulle nu Kammaren ändra sin ståndpunkt i frågan? Jo, säger man — och detta är, såvidt jag kunnat finna, det egentliga och enda skäl, som anförts därför —, den utgång, frågan vid flere riksdagar erhållit i Andra Kammaren, visar, att Andra Kammarens medgifvande till en delning af Hernösands stift utan vilkor af sammanslagning af andra stift icke kan vinnas. Denna uppfattning förefaller mig väl pessimistisk.

Det är sant, att Andra Kammaren, med växande majoritet, afslagit framställningar om delning af Hernösands stift, men det röstetal, med hvilket majoriteten öfverstigit minoriteten, var, äfven då det var störst, icke mera än 33 röster.

Jag vill också hålla för sannolikt, att de motioner i frågan, som framkommit vid senaste kyrkomöte och nu i år i Riksdagen, kunna hafva varit egnade att hos de medlemmar af Andra Kammaren, som icke vilja vara med om en delning af Hernösands stift utan att indraga ett annat stift, öka förhoppningen att kunna genomdrifva sin vilja. Jag vågar dock, för min del, hoppas, att om motionens tillskyndare skulle vilja med samma energi, som de hittills utvecklat för att bringa Kalmar stift ur världen, arbeta för att stämma opinionen i Andra Kammaren för en delning af Hernösands stift utan något vilkor, den goda saken också skall vinna seger.

Men äfven om en sådan seger länge skulle låta vänta på sig, kan jag, för min del, icke vara med om att åstadkomma en i och för sig väl berättigad och behöflig förbättring af de kyrkliga förhållandena i Norrland på den väg, som här är ifrågasatt, eller genom en åtgärd, som skulle innebära en bestämd försämring af de kyrkliga förhållandena i en annan del af landet och smärtsamt beröra denna landsdels invånare.

Man har sagt, att skadan för Kalmar stift af denna åtgärd blefve obetydlig. En talare har till och med gått så långt, att han förklarar, att skadan skulle blifva ingen. Man kan ju tvista om huruvida skadan blir större eller mindre. Att skada uppkommer torde vara stäldt utom allt tvifvel.

Men hvad man i alla händelser, enligt min tanke, icke kan tvista om, är, att åtgärden skulle af Kalmar stifts invånare kännas såsom ett hårdt slag. Man har här sökt förringa värdet af de petitioner och framställningar, som ingått från nämnda stift. Men det synes mig, som om det icke kan bestridas, att dessa petitioner utgöra ett talande vittnesbörd om huru starkt befolkningen i stiftet är fästad vid sin nuvarande, sedan århundraden bestående stiftsorganisation.

Hvad man icke heller kan tvista om, är, att denna stiftsorganisation på ett verksamt och lyckligt sätt befordrat det kyrkliga lifvet och den andliga utvecklingen i orten.

Och hvad som slutligen, enligt min tanke, är ovedersägligt, är

att den ekonomiska uppoftning, som kräfvess för att Hernösands stift skall kunna delas i två och Kalmar stift fortfarande få ega bestånd, är så obetydlig, att den icke spelar någon rol i vår budget och att den icke bör tilläggas något bestämmande inflytande vid denna frågas afgörande.

*Ifrågasatt
anstånd med
återbesättande
af biskops-
embetet i
Kalmar stift.
(Forts.)*

Under sådana förhållanden, herr greffe och talman, tror jag, för min del, att kammaren icke bör frångå den ståndpunkt, kammaren förut intagit i denna fråga; och jag ber därför att få ansluta mig till dem, som yrkat afslag å utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på afslag derå, och förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *von Friesen* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 38;

Nej — 90.

På framställning af herr talmannen beslöts att till aftonsammanträdet uppskjuta behandlingen af öfriga på föredragningslistan uppförda ärenden.

Upplästes följande ingifna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr greffe W.

Onsdagen den 25 April, f. m.

von Hallwyl är genom luftstrupskatarr hindrad under några dagar att bevista Första Kammarens sammanträden, intygas.

Stockholm den 24 april 1900.

R. M. Bruzelius.

Medicine doktor.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Brehmer* under tiden från morgondagen till och med den 8 nästkommande maj.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets betänkande n:o 33, i anledning af väckt motion om restitution af erlagd tull vid utförse af risgryn.

Kammaren åtskildes kl. 2,54 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.